Üstünlüklər yerlərini dəyişir,
Ölüm-dirim arasında çəpər yox.

***

Qaraş qaçır, Yekəbaş da yanında,
Sonu yoxdur çılğınlığın istəyin,
Üstüağın qalmasına inam yox,
Sonu yoxdur çılğınlığın, istəyin.

Asurlular atıb qaçır başrağı,
Üstlərindən tollayırlar yarağı.
Ulaşırlar tülkü, çaqqal sayağı,
Sonu yoxdur çılğınlığın, istəyin.

Tuncər qovur körfəzəcən onları,
Üzlərindən qan çəkilib sapsarı,
Atlarını Ağqurd qanla suvarır,
Sonu yoxdur çılğınlığın, istəyin.

Körfəz suyu qan-qadadan allaşır,
Didik bulud axşam üstü çallaşır,
Yerə yatan, tutuq düşən bəlləşir,
Sonu yoxdur çılğınqanlı istəyin.

***

Yürüş, Tuncər, Ağqurd, Manay qayıdır,
Yas yaraşmır sevinc içrə Başevə.
Qan itirib, bayılıbdır Üstüağ,
Yas yaraşmır sevinc içrə Başevə.

Ölkə qara paltar geyir, gözləyir,
Minel hər gün olacağı izləyir,
Şah ölümü tələsdirir, tezləyir,
Yas yaraşmır sevinc içrə Başevə.

Manay qara yaylıq örtür saçına,
Gözəl, varıq sənin ağrı, sancına,
Dolanışın gedişinə acıma,
Yas yaraşmır sevinc içrə Başevə.

Üstüağın Yastıdağı, ağlama,
Güzgü göllər, duru çaylar, çağlama,
Üstüağsız, gözəl Manay, laxlama,
Yas yaraşmır sevinc içrə Başevə.

***

IX QAPI

Yürüş söyləncisi

Əkbitənə Yürüş yerinc – şah oldu,
Dincəl olur yasdan sonra toy-düyün.
Atasının qılıncını bağladı,
Dincəl olur yasdan sonra toy-düyün.

Dedi:-Anam, ağbirçəyim, iç ərim,
Ağsaqqalım Bacar, önər Tuncərim,
Sərtiş ər də biləndəri göylərin,
Dincəl olur yasdan sonra toy-düyün.

Buzboğazla Tur körfəzi düzünə,
Sağı, solu qatdı onun gözünə,
Bu ellərdə şah söylədi özünə,
Dincəl olur yasdan sonra toy-düyün.

Çinel, Xançu, Hindel, Təbət, Uğurel,

Bəriboğaz, Qoşadəniz, Qobuyer,
Körfəz, Minel, Durudaşla Qobuçöl,
Dincəl olur yasdan sonra toy-düyün.

***

Gəlib keçdi yüz illərlə min illər,
Dəyişməyir gör-gör dədə azacıq.
Diz qatdadı sıra şahlar, önərlər,
Dəyişməyir gör-gör dədə azacıq.

Qalıb dəniz dənizliyi içində,
Dağlar, çöllər lap qabaqkı biçimdə,
Dilli, dilsiz axarında, köçündə,
Dəyişməyir gör-gör dədə azacıq.

Yay-qış, gün-ay, yer-göy nədən qoşadır,
Dağ özünü ölməzliyə oxşadır,
Tək günəşdir qoşalığı yaşadır,
Dəyişməyir gör-gör dədə azacıq.

Yol uzandı, Turdan çatdı Yürüşə,
Min-min ərən hər gün durdu döş-döşə,
Hamı dedi, bu gedişlər dəyişər,
Dəyişməyir gör-gör dədə azacıq.

***

Biçimini dəyişməyən dolanış,
Dığırlana-dığırlana gedirsən,
Yırğalanıb, silkələnib, fırlanıb,
Dığırlana-dığırlana gedirsən.

Yaranışdan baş götürüb qaçırsan,
Həm başına onun oyun açırsan,
Bilinməyir yeriyirsən, uçursan,
Dığırlana-dığırlana gedirsən.

İnanıram sənin tanrı gücünə,
Burdan belə – ordan elə köçünə,
Ancaq ölən-qalan deyil vecinə,
Dığırlana-dığırlana gedirsən.

Mən də sənə qoşuluram, gedirəm,
Səndə deyil, öz-özümdə itirəm,
Ey öldürüb məni bir də bitirən,
Dığırlana-dığırlana gedirsən.

***

Tuncər yeni toplum yığdı, yaraqlı,
Qara olur ağ başrağın kölgəsi,
Dedi,-öncə Arielə gedirəm,
Qara olur ağ başrağın kölgəsi.

O götürdü Alpanı da özüylə,
Beş gün getdi qumsallığın düzüylə,
Gedib gördü Arieli gözüylə,
Qara olur ağ başrağın kölgəsi.

Qoca Hexa keçinmişdi, Mənişsağ,
Minellidən çəkinirdi yapalaq,
Gecə durub gəzişirdi cin sayaq,
Qara olur ağ başrağın kölgəsi.

Qaşlarının arasında üç düyün,
İstəklisi ellisinə ərköyün,
Çallaşmışdı qara saçlar büsbütün,
Qara olur ağ başrağın kölgəsi.

***

-Nədən məni aldın atdın kolluğa?
Əysən dəyər sonrakına şuv budaq.
Dedi, əymə, Mənişş, yaşıl budağı,
Əysən dəyər sonrakına şuv budaq.

Məni atdın, boz qurdlara yem oldum,
İyirmi il çöldə boz qurd sayıldım,
Meşəlikdə qurd yerinə qoyuldum,
Əysən dəyər sonrakına şuv budaq.

Ağıladın sən atamı üç kərə,
Verdin bütün düzlüyünü yellərə,
İndi özün düşəcəksən çöllərə,
Əysən dəyər sonrakına şuv budaq.

Onda Ağqurd bir boz qurda gəl, dedi,
Bu çürüyü yer üzündən sil, dedi,
-Mənişş, sənin son günündür, öl,-dedi,
Əysən dəyər sonrakına şuv budaq.

***

Boz qurd yırtdı, sürütdədi Mənişi,
Qurdluları içəridən qurd yeyər.
Nə səs çıxdı, nə qışqırıq qadından,
Qurdluları içəridən qurd yeyər.

Ağqurd Alpan bunu dedi Tuncərə,
-Bağışlama bağışlanmaz qancılı.
Savaş salıb burda qan-qan deyənlər
Qurdluları içəridən qurd yeyər.

Boz qurdları səslə gəlsin buraya,
Baxma səsə, qışqırığa, haraya,
Çürükləri qurdlar burdan darayar,
Qurdluları içəridən qurd yeyər.

Görününcə çöldə boz qurd toplumu,
Göyü aldı ulaşmalar yaylımı,
Bir anlığa yox elədi ilğımı,
Qurdluları içəridən qurd yeyər.

***

Gəldi bu an at üstündə Sərtiş ər,
Barışığa elçi gələn tanrıdır,
O çatdırdı qurddan qabaq özünü,
Barışığa elçi gələn tanrıdır.

Dedi:-Niyə siz əskiklik etdiniz?
Boz qurdların qarşısını alın siz,
Yersizlərə niyə qancıl olaq biz,
Barışığa elçi gələn tanrıdır.

Arieldə arvad-uşaq qalıbdır,
İçlərini kallıq, kolluq alıbdır,
Taxılına gəmirici dolubdur.
Barışığa elçi gələn tanrıdır.

Mən Sərtişəm, qopdum günəş odundan,
Yaranmışam göylə yerin qatında,
Göndərişəm tanrıların adından,
Barışığa elçi gələn tanrıdır.

***

Sən Tuncərsən, sən də Alpan Minelli,
İgidliyin bir adı da barışdır,
Barış edin, Arieli basmayın,
İgidliyin bir adı da barışdır.

Mən Sərtişəm, tanrısıyam mən odun,
Gəldim burda tanrıları tanıdım,
Qan-qadanı, keçmişləri unudun,
İgidliyin bir adı da barışdır.

Tuncər, Ağqurd baxa-baxa qaldılar,
Sərtiş ərin deyiminə baxdılar,
Boz qurdların qabağını aldılar,
İgidliyin bir adı da barışdır.

El yığıldı, qızıl ocaq qalandı,
Hamı birgə od başına dolandı,
Qurd toplumu burdan geri yollandı,
İgidliyin bir adı da barışdır.

***

Sonra kəsi, sonra oda yalvarış,
Birlik olar hamı getsə bir yola,
Tuncər, Ağqurd bağlaşdılar bu ellə,
Birlik olar hamı getsə bir yola.

Arielin qız, gəlini oxudu,
Dul qadınlar igidlərdən çox idi,
İçlərində qorxu, ürkü yox idi.
Birlik olar hamı getsə bir yola.

Yürüş bunu eşidincə tutuldu,
Qara qaşlar qoşa yay tək çatıldı,
Acığından kirpikləri ütüldü,
Birlik olar hamı getsə bir yola.

Qılınc olub o çəkildi qınına,
Sərtiş əri çağırtdırdı yanına,
Dedi öncə gərək şahlar tanına,
Birlik olar hamı getsə bir yola.

***

Tuncər, Ağqurd üz döndərdi Başevdən,
Hər iş görər üzü dönmüş adamlar.
Qol-budaqlı başçı gərək Minelə,
Hər iş görər üzü dönmüş adamlar.

Manay dedi:-Çox tələsmə, şah balam,
Oynatmasın səni hər söz, hər yalan,
Öz doğmandır, onlar ilə düz dolan,
Hər iş görər üzü dönmüş adamlar.

Sərtiş əri lağa qoydu Yürüş şah,
Dedi:-Başın qarışıbdır daş-qaşa,
Get, başını innən belə vur daşa,
Hər iş görər üzü dönmüş adamlar.

Acıqanı bağışlayan ər deyil,
Bu yer dönük minelliyə yer deyil,
Hər yağıntı hələ yağış, qar deyil,
Hər iş görər üzü dönmüş adamlar.

***

Dözüm ilə durub dedi Sərtiş ər,
Hamı birdir duru göyün altında,
Adamların qarası da, ağı da,
Hamı birdir duru göyün altında.

Hələ gəncsən, güclü, çılğın qafalı,
Çılğınlığın hər bir günü qadalı,
Ay yenilməz yurdlu, məğrur analı,
Hamı birdir duru göyün altında.

Mən dedim ki, arvad-uşaq yazıqdır,
Boz qurdların təpişi də artıqdır,
Minellilər Arieldən yanıqdır,
Hamı birdir duru göyün altında.

-Mən gedərəm boş qırğından uzağa,
Ancaq belə təpinməzlər qonağa,
Könlünüzdə yer saxlayın ocağa.
Hamı birdir duru göyün altında.

***

Çıxıb getdi Yelçəkənə Sərtiş ər,
İncik adam gedər, geri qanrılmaz,
Üz-gözündə ağrı-acı izləri,
İncik adam gedər, geri qanrılmaz.

Atı çapdı Arielə birbaşa,
Dal çevirdi baş aparan gənc şaha,
Beş gün yolu getdi, çatdı bir aya,
İncik adam dönüb geri qanrılmaz.

Tuncər, Ağqurd dönmüşdülər geriyə,
Çatmışdılar Əkbitəndən bəriyə,
Demişdilər hər ölüyə, diriyə,
İncik adam gedər, geri qanrılmaz.

Başevdəki üzlər, sözlər qupquru,
Acı danlaq gözləyirdi onları,
Yürüş şahın üzü-gözü sapsarı,
İncik adam gedər, geri qanrılmaz.

***

Manay dedi-Bircə oğlum Yürüş şah,
İncik salma acı sözlə doğmanı,
Ağüzel var bizə arxa durası,
İncik salma acı sözlə doğmanı.

Get onlardan toplumuna ərən seç,
Lap istəsən Əkbitəndən yığış, köç,
Daşçı oldun, yüz ölç, min ölç, bir yol biç,
İncik salma acı sözlə doğmanı.

Get, ölkənlə yaxşı-yaxşı tanış ol,
Buzboğazla, Durudaş el, Qobuçöl,
Xançu, Çinel, Hindel, Təbət, Uğurel,
İncik salma acı sözlə doğmanı.

Yelçəkəndə Qoşaboğaz, Qoşaçöl,
Yastıdağda Şişqayayla Diriel,
Körfəzin də bu yanları Qobuyer,
İncik salma acı sözlə doğmanı.

***

Yerinc kimi gəz özünə arxa tap,
Ağzı üstə yerə dəyər arxasız.
Qollarına yeni-yeni güc axıt,
Ağzı üstə yerə dəyər arxasız.

Bacar oğlu Tuncər iti tiyədir,
Ağqurd Alpan boz qurdlara yiyədir,
Soruş, öyrən, yönümləri nəyədir,
Ağzı üstə yerə dəyər arxasız.

***

Mən Manayam, Qızbax qolu Turərin,
Çox güclüdür hələ qolum, təpərim.
Çəkmə bizim aramızda çəpəri,
Ağzı üstə yerə dəyər arxasız.

Mən Manayam, Ağüzeldən çıxmışam,
Mindiyara Minel kimi baxmışam,
Qoyma ərlər incik düşə, dağlışa,
Ağzı üstə yerə dəyər arxasız.

***

Yürüş dedi:-Mən gedirəm, sən otur,
Şah yaxşıdır el içində olanda.
Mənim doğmam Ağüzelə yol salım,
Şah yaxşıdır el içində olanda.

Mən gəzərəm Duzgöl, Ağüz yurdunu,
Qobuyerdən çapa-çapa atımı,
Ucaldaram soyumuzun adını,
Şah yaxşıdır el içində olanda.

Mən Yürüşəm, Turər şahın soyuyam,
Üstüağın tövrəməsi, boyuyam,
Qızuçarın uçarlığı yayıyam,
Şah yaxşıdır el içində olanda.

Alpan qalsın, Tuncər mənlə gedəcək,
Onlar məni qoruyacaq, güdəcək,
Mindiyarda uğurlara yetəcək,
Şah yaxşıdır el içində olanda.

Ağqurd Alpan söyləncі

Ağqurd Alpan könlü sınıq gəzirdi,
Sevgisini unutmayan qocalmaz.
O, Manayı uşaqlıqdan sevirdi,
Sevgisini unutmayan qocalmaz.

Ağüzeldə qonşuydular uşaqlar,
Yağış, palçıq içrə yalın ayaqlar,
Gəzi yeri dağlar, çaylar, bulaqlar,
Yağış, palçıq içrə yalın ayaqlar.

Ancaq Manay gözəl idi, acı dil,
Çılğın idi, maral baxış, incə bel,
Ona arxa dayanırdı Ağüzel,
Yağış, palçıq içrə yalın ayaqlar.

On dörd yaşda aldı onu Üstüağ,
Burma saçlı, qoşa hörük, al yanaq,
Alpan ondan ayrı düşdü bu sayaq,
Yağış, palçıq içrə yalın ayaqlar.

***

Naxırçıydı Ağüzeldə atası,
Sev gör-görü, sən də çevril gör-görə.
Yay yaylaqda, qış qışlaqda qalırdı,
Sev gör-görü, sən də çevril gör-görə.

O köçürtdü sevgisini dağ-daşa,
Dal çevirdi qıza, evə, daş-qaşa,
Könül verdi meşəliyə, qurd-quşa,
Sev gör-görü, sən də çevril gör-görə.

Bozqurd öldü, qurd toplumu kiçildi,
Qurd dərisi ona dümdüz biçildi,
Ağqurd oldu, qurd öncülü seçildi,
Sev gör-görü, sən də çevril gör-görə.

İri qurddan o, üç kərə iriydi,
Qurdlar kimi dörd ayaqla yeridi,
Çöldə qaldı, səsi batdı, kiridi,
Sev gör-görü, sən də çevril gör-görə.

***

O, qurd dili, ulartısı öyrəndi,
Yeni sevgi ilk sevgini soyudar,
Ürəyinin sınığını yamadı,
Yeni sevgi ilk sevgini soyudar.

Qaplanlardan vuruşlarda güc aldı,
Neçə kərə Minellidən öc aldı,
Dolanışda öncül oldu, bic oldu,
Yeni sevgi ilk sevgini soyudar.

Qızçiçəyin körpəsini götürdü,
Dağ yerinə, qurd içinə gətirdi,
Qurd südüylə qaplan oğul yetirdi,
Yeni sevgi ilk sevgini soyudar.

Ləpələri, dalğaları yardı o,
Çox qaplanın bel, boynunu qırdı o,
Doğmalardan çox-çox uzaq durdu o,
Yeni sevgi ilk sevgini soyudar.

***

Qırx il sonra görüşdülər ayrılar,
Hər bir ilin cizgisi var alında,
Manay üzdən tanımadı Alpanı,
Hər bir ilin cizgisi var alında.

Alpan dedi:-Necə gözəl qalıbsan,
Gözəl idin, daha gözəl olubsan,
Qırx ildir ki, məni yasaq salıbsan,
Hər bir ilin cizgisi var alında.

Mən Alpanam, sənin uşaq yoldaşın,
Sənin qırx beş, mənim əlli üç yaşım.
Sənə sevgi, sənə ərlik yaraşır,
Hər bir ilin cizgisi var alında.

Yenə sənsən mənim sevgi-istəyim,
Sənin ilə vurub qırx il ürəyim,
Bir inam ver mənə, Ağüz çiçəyim,
Hər bir ilin cizgisi var alında.

***

Manay dedi:-Alpan, Ağüz ərəni,
Uşaqlıqdan nə qalıbsa doğmadır.
Biz bir yerdə oynamışıq, gəzmişik,
Uşaqlıqdan nə qalıbsa doğmadır.

Bilməmişəm sənin kimi igid var,
Sən kimiyə güvənmişdir Mindiyar,
Oğlum səni öz yanınca aparar,
Uşaqlıqdan nə qalıbsa doğmadır.

Danış mənə, Ağüzeldən soraq ver,
Nə yerdədir bizsiz qalan bizim yer,
O gözəllik yer-yurdundan danış bir,
Uşaqlıqdan nə qalıbsa doğmadır.

Alpan dedi:-Ordan çoxdan çıxmışam,
Sızlamışam Ağüz deyə hər axşam,
Bulud olub, yağış kimi yağmışam,
Uşaqlıqdan nə qalıbsa doğmadır.

***

Oturdular, danışdılar, güldülər,
Nə gözəldir qu qanadlı uşaqlıq.
Ağqurd Alpan, Başevbaşı dul Manay,
Nə gözəldir qu qanadlı uşaqlıq.

Manay dedi:-Uşaqlıqda nə sevgi,
Alpan dedi:-Sənsən mənim ilk sevgim,
Parıldadı iki üzlü bu güzgü,
Nə gözəldir qu qanadlı uşaqlıq.

Biri şahlıq ötkəmiylə danışdı,
Biri boz qurd görkəmindən danışdı,
İllər, aylar bir-birinə qarışdı,
Nə gözəldir qu qanadlı uşaqlıq.

Manay güldü, Başev bütün sevindi,
Hamı yeni ərən ilə öyündü,
Görək tanrı nə söyləyir, nə indi,
Nə gözəldir qu qanadlı uşaqlıq.

***

Manay dedi:-Get Yürüşün dalınca,
Yol yoldaşın çox olmağı yaxşıdır.
Alpan dedi:-Gedim, ona qovuşum,
Yol yoldaşın çox olmağı yaxşıdır.

Manay dedi:-Qoyma acıdil ola,
Acı dilli öz içində tək qalar,
Döyüşlərdə dağ tək verin dal-dala,
Yol yoldaşın çox olmağı yaxşıdır.

Alpan dedi:-Yürüş mənim balamdır,
Qız gedəri, oğul isə qalandır,
Bundan başqa nə vardırsa yalandır,
Yol yoldaşın çox olmağı yaxşıdır.

Manay dedi:-Yolun dağ-daş, çay, meşə,
Üstüağ var, bu ad qoymaz sevişək,
Görək tanrı nə buyurur bu işə,
Yol yoldaşın çox olmağı yaxşıdır.

***

Alpan dedi:-Sənsən məni yaşadan,
Yaşayışın dadı-duzu sevgidir.
Üstüağ da başı uca yaşadı,
Yaşayışın dadı-duzu sevgidir.

Harda olsan kölə olma orada,
Kim yox desə götürərəm aradan,
Qoy "hə" desin bizə böyük yaradan,
Yaşayışın dadı-duzu sevgidir.

Mən naxırçı balasıyam, Alpanam,
Düyünlərin açımını tapanam,
Sevgi üçün ölüm üstə çapanam,
Yaşayışın dadı-duzu sevgidir.

Yürüş şahı qoruyaram ata tək,
Daş köküsəm, dəmir qolum, tunc bilək,
Sən varsansa, mən də varam, ay çiçək,
Yaşayışın dadı-duzu sevgidir.

***

Ağqurd Alpan yola düşdü Ağüzə,
Əski sevgi yeniləşə bilərmi?
Manay susqun, qorxu içrə düşündü,
"Əski sevgi yeniləşə bilərmi?".

Dirrik nədir, sevgi, yoxsa əyləncə,
Sevgi tək-tək dönür qoşa sevincə,
Bunu gərək deyim şaha mən öncə,
"Əski sevgi yeniləşə bilərmi?".

Nə düşünər görən bunca Yürüşüm,
Necə baxar mənə tanış-bilişim,
Gərək gözdən yayındıram bu işi,
"Əski sevgi yeniləşə bilərmi?".

Mən Manayam, Qızbax nənə qalıncı,
Qırx beş yaşda sevginin nə sevinci,
Sevgim könlüm, yaşayışım yarımçıq,
"Əski sevgi yeniləşə bilərmi?".

***

Ancaq Manay boylu idi ərindən,
Ata gedər, bala qalar yerində,
Başevdəki böyük, kiçik bilirdi,
Ata gedər, bala qalar yerində.

Yayınmadı bu Alpanın gözündən,
Ağrı, sarı boya oldu üzündə,
Xısın-xısın o düşündü özündə,
Ata gedər, bala qalar yerində.

"Allım sənin gözəl, göyçək qadanı,
Dəyişmərəm heç bir şeylə ananı,
Gərək olum onun yaxın yananı,
Ata gedər, bala qalar yerində.

Sən mənimsən indən belə, ay gülüm,
Bu Başevdə gərək ərin mən olum,
Ağüz gülüm, bal çiçəyim, dağ balım,
Ata gedər, bala qalar yerində".

***

Boylu Manay çox düşündü-daşındı,
"Külə dönər sevgi bunca geciksə,
Bu sevgidir, ya şah olmaq diləyi,
Külə dönər sevgi bunca geciksə.

Uşaqlıqda o, bir varlı qızıydı,
Ağqurd Alpan dilsiz, oynaq quzuydu,
Qarlı qışlar onlar üçün yaz idi,
Külə dönər sevgi bunca geciksə.

Üstüağın adı yaddan çıxmayıb,
Başqa gözlə heç kəs mənə baxmayıb,
Bu körpəni doğum, yoxsa doğmayım,
Külə dönər sevgi bunca geciksə.

İnanmıram mən Alpanın sözünə,
İnanmıram sevgisinə, özünə,
Adam salım, gərək düşsün izinə,
Külə dönər sevgi bunca geciksə".

***

-Yollar, məni Ağüzümə çatdırın,
Düyün düşər, sevgi sapı qırılmaz.
Calaşdırın məni gənclik çağımla,
Düyün düşər, sevgi sapı qırılmaz.

Qurd yığını, daha qar-qış ayıdır,
Gedin doğma Yastıdağa, qayıdın,
Manay mənim itkin sevgi payımdır,
Düyün düşər, sevgi sapı qırılmaz.

İnandırıb onu bir gün alaram,
Mindiyarda böyük ərən olaram,
Mindiyarın şahlığında qalaram,
Düyün düşər, sevgi sapı qırılmaz.

Ucalaram, Manay bircə "hə" desə,
Yaşayaram, Başev məni bəsləyər.
Dolaşıqdır, sevgi deyil, bu nəsə,
Düyün düşər, sevgi sapı qırılmaz.

***

Yola çıxdın, öncə yolu ara sən,
Yol itirmək ərənlərə yaraşmaz.
Bir cığırı üç yol, dörd yol keçdilər,
Yol itirmək ərənlərə yaraşmaz.

Göz qaraldan uçurumlar, yarğanlar,
At keçməyən qalın-qalın ormanlar,
Dağ döşündə bürmələnən dumanlar,
Yol itirmək ərənlərə yaraşmaz.

Gah batdılar dərin, dayaz sel-suda,
Gah itdilər kolluqlarda, quruda,
Gah döndülər dağ yolunu yarıdan,
Yol itirmək ərənlərə yaraşmaz.

Tuncər dedi:-Yol azmışıq, Yürüş şah,
Yürüş dedi:-Gəl, qayıdaq birbaşa,
Dözmək olmaz bu yağışa, qar-qışa,
Yol itirmək ərənlərə yaraşmaz.

***

Gənc idilər, tapıncları yox idi,
Asılısan, tutacağın olmasa,
Gah meşəyə, gah düzənə çıxdılar,
Asılısan, tutacağın olmasa.

Dağlar ötüb Duzlugölə çatdılar,
Bir yüngülcə dincəldilər, yatdılar,
Yuxudaykən ərənləri tutdular,
Asılısan, tutacağın olmasa.

Daşqıranlar, buynuzlular beləydi,
Mindiyarın başrağına köləydi,
Üstüağsız bir-birinə lələydi,
Asılısan, tutacağın olmasa.

Əl-qol bağlı mindirildi qayığa,
Atıldılar adadakı ovuğa,
Çevrildilər su düzündə qoruğa,
Asılısan, tutacağın olmasa.

***

Ağqurd Alpan Ağüzelə yetişdi,
Lapdan sevinc lapdan ürkü doğurur.
Gözləmirdi bu gəlişi elbaşı,
Lapdan sevinc lapdan ürkü doğurur.

Gecə ikən ağsaqqallar yığıldı,
Qırx il sonra elə dönmək nağıldı,
Giley gəldi, qorxu-ürkü dağıldı,
Lapdan sevinc lapdan ürkü doğurur.

Alpan dedi:-Yasdan Manay yaralı,
Düşünməkdən düşüncəsi qaralıb,
Gözəl Manay dözümlüdür, buralı,
Lapdan sevinc lapdan ürkü doğurur.

Mindiyarı gəzmək çox-çox ağırdır,
Yollar daşdır, dağdır, çaydır, cığırdır.
Günləriniz ağırdısa, uğurdur,
Lapdan sevinc lapdan ürkü doğurur.

***

Ağsaqqallar söz istədi, danışdı,
-Sözə uyub acıqanla barışma,
Başev bizi gözdən salıb, unudub.
Sözə uyub acıqanla barışma.

Daşqıranlar Ağüzeli çapırlar,
Quduzlaşıb onu, bunu qapırlar,
Nə gizlətsək eşələyib tapırlar,
Sözə uyub acıqanla barışma.

Gözü qıpıq bu yollarda yortarım,
Gəlin bizi daşqırandan qurtarın,
Yaraq verin, gücümüzü artırın,
Sözə uyub acıqanla barışma.

Yol üstündə gizli busqu qururlar,
Ağüzeli ildə üç yol qırırlar,
Adamları öldürürlər, vururlar,
Sözə uyub acıqanla barışma.

***

Bir ay keçdi, yol azanlar dönmədi,
İtki kiçik çöp olsa da ağırdır,
Ağqurd Alpan gəzdi, düzü, meşəni,
İtki kiçik çöp olsa da ağırdır.

Toplum yığdı Ağüzeldən, Bireldən,
Getdi böyük Qobuyerdən, Ağgöldən,
Harda itdi qoşa igid ər görən,
İtki kiçik çöp olsa da ağırdır.

Daşqıranlar, buynuzlular bir idi,
Yaşadığı yerlər dağlıq yer idi,
Burda çox gün bulud idi, qar idi,
İtki kiçik çöp olsa da ağırdır.

Dururdular yollar boyu busquda,
Boğurdular yatanları yuxuda,
Üz-gözləri şəlit-şəlit sarğıda,
İtki kiçik çöp olsa da ağırdır.

***

Gecə Alpan bir ulartı eşitdi,
Qurd ulayar ac olanda acıqdan.
Bu, Tuncərdir, ya Qurdbaşı, Əyridiş,
Qurd ulayar ac olanda acıqdan.

Eşitmişdi ulartını Əyridiş,
Yaranışı qurd-qaplandan törəmiş,
Diş-dırnağı iti bıçaq, sərt, geniş,
Qurd ulayar ac olanda acıqdan.

Tuncər onu çağırırdı əltuta,
Ağır gündə inanırdı bu qurda,
Bənzəyirdi həm qaplana, həm ata,
Qurd ulayar ac olanda acıqdan.

Ağqurd Alpan at səyirtdi o yana,
Əyridişsə onun ilə yan-yana,
Baş vururdu çaya, gölə, ormana,
Qurd ulayar ac olanda acıqdan.

***

Dil bilirdi, anlayırdı Əyridiş,
Dil anlayan dilsiz var ki, dillidir.
Yastıdağdan Duzlugölə çapırdı,
Dil anlayan dilsiz var ki, dillidir.

Daşqıranlar yolu kəsib durmuşdu,
Dörd bir yanda neçə busqu qurmuşdu,
Səs-küyləri yeri, yurdu sarmışdı,
Dil anlayan dilsiz var ki, dillidir.

-Ay, kimsiniz, hara belə yortursuz,
Bu qurd-atı hara belə dartırsız,
Yol alıbsız Duzlugölə qatıbsız,
Dil anlayan dilsiz var ki, dillidir.

Düşə bilməz bura bir quş kölgəsi,
Bu, keçiddir, Daşqıranlar ölkəsi,
At çapmayıb hələ burda özgəsi,
Dil anlayan dilsiz var ki, dillidir.

***

Əyridişin ağ dişləri qıcıldı,
Qurd görəndə toxun dili tutular,
Ağız atıb neçə başı gəmirdi,
Qurd görəndə toxun dili tutular.

Daşqıranlar tərpənincə yerindən,
Ağqurd Alpan nərildədi dərindən,
Hey qalmadı qancılların birində,
Qurd görəndə toxun dili tutular.

Qurdla Alpan yolu sildi, süpürdü,
Daşqıranlar öldüm-deyib gəbərdi.
Qalanlar da yerlərindən dəbərdi,
Qurd görəndə toxun dili tutular.

Yol açıldı, dili dilə qatdılar,
Nə dincəlib, nə də gecə yatdılar,
Obaşdandan Duzlugölə çatdılar,
Qurd görəndə toxun dili tutular.

***

Sonra yola buynuzlular çıxdılar,
Gec-tez buynuz çıxaracaq başı boş.
Başlarında baş sümüyü öküzdən,
Gec-tez buynuz çıxaracaq başı boş.

Qılıncların güzgüsündə parıltı,
Tutaqlardan qopan toppuz-gurultu,
Əyridişi görüb dişlər qıcıldı,
Gec-tez buynuz çıxaracaq başı boş.

Bağırtılar qılınc üstə köklənir,
Buynuzlular qırıldıqca təklənir,
Əyridişin qulaqları şəklənir,
Gec-tez buynuz çıxaracaq başı boş.

Ovuq dağdan eşidilir ulartı,
Səsi boğur qayaların su qatı,
Tük örpəşir, iç üşüyür, duz dadır,
Gec-tez buynuz çıxaracaq başı boş.

***

Suya vurdu sinəsini Əyridiş,
Harda ürək varsa orda duyğu var.
Adalardan qopan səsdir ulartı,
Harda ürək varsa orda duyğu var.

Səsə doğru üzə-üzə getdi o,
Baxanların gözlərindən itdi o,
Gəlib sonda dağovuğa çatdı o,
Harda ürək varsa orda duyğu var.

Yürüş şahla Tuncər bayqın, həm qoşa,
Vermişdilər ovuqluqda baş-başa,
Qalın iplə sarınmışdı dağ-daşa,
Harda ürək varsa orda duyğu var.

Əyridişin hənirtisi yovuqda,
Bir nərilti eşidildi ovuqda,
"Qurtarmalı dəmir ipdən, soyuqdan!"
Harda ürək varsa orda duyğu var.

***

Yalaşdılar Tuncər ilə Əyridiş,
Od-alovdur damarlarda qurtuluş,
Dəmir iplər lap dibindən söküldü,
Od-alovdur damarlarda qurtuluş.

Buynuzlular vuruşurdu hələ də,
Qan axırdı bulaq kimi gölə də,
Ölənlərin sayı çoxdu əllidən,
Od-alovdur damarlarda qurtuluş.

Onlar gəlib əltut oldu Alpana,
Vuruşdular acıqanla yan-yana,
Buynuzlular tökülmüşdü yarğana,
Od-alovdur damarlarda qurtuluş.

Acıqanda duruş, dözüm bitmişdi,
Basarlığa dəli inam itmişdi,
Buynuzlunun sonu gəlib çatmışdı,
Od-alovdur damarlarda qurtuluş.

***

Buynuzlular son gücədək vuruşdu,
Görəng* saxla, sona varma heç nədə.
Tutmuşdular Üstüağı haçansa,
Görəng saxla, sona varma heç nədə.

Vardı burda üç qardaşın bir atı,
Keçmək çətin atla neçə elatı,
Tuncərinsə vardı lələk qanadı,
Görəng saxla, sona varma heç nədə.

Mindi Alpan Əyridişin belinə,
Tuncər döndü lələyinin yelinə,
Öz atını verdi şahın əlinə,
Görəng saxla, sona varma heç nədə.

Qurdla atı yarışdırdı ərənlər,
Donub qaldı bu çapışı görənlər,
Lələyilə göydə bulud sürənlər,
Görəng saxla, sona varma heç nədə.

Manay-Qaraş söyləncі

Qaraş getdi Asurelə, sağaldı,
Hamı istər üstün olsun, şah olsun.
Dönüb gəldi Arielə bir daha,
Hamı istər üstün olsun, şah olsun.

Eşitdi ki, Minellilər yayğındır,
Başev bütün kimsəsizdir, tutqundur.
İtənləri gəzənlər də yorğundur,
Hamı istər üstün olsun, şah olsun.

Çıxdı bir daş üzərinə, bağırdı,
Arielin ərlərini çağırdı,
Sözdən böyük yalan-palan yoğurdu,
Hamı istər üstün olsun, şah olsun.

Dedi:-Mənəm İşdayağın yerinci,
Əkbitəndə şah olmağa birinci,
Yerdə qalan oyuncaqdır, gəlincik,
Hamı istər üstün olsun, şah olsun.

_____
**Ehtiyat*

-Hamınızı çağırıram əltuta,
Gedək alaq, yiyə duraq bu yurda.
Başevləri qızıl qanla doyuraq,
Hamı istər üstün olsun, şah olsun.

Mən qılıncdan keçirərəm hamını,
Mənə dəyən baltaların sapını,
Üzümüzə bağlı qalan qapını,
Hamı istər üstün olsun, şah olsun.

Arxalanıb güvənirəm sizə mən,
Mən dönürəm Əkbitənə yenidən,
Odər kimi öküzbaşı əlimdə,
Hamı istər üstün olsun, şah olsun.

Ay kimsəsiz Arielli, yığışın,
Asurelin ərlərilə qarışın,
Başrağımız bundan sonra ağ-yaşıl,
Hamı istər üstün olsun, şah olsun.

***

Mən Manayı alsam, şahlıq mənimdir,
Şahın gərək son yaxını şah ola,
Mən Manayı arvadlığa götürrəm,
Şahın gərək son yaxını şah ola.

Öldür, uçur, heç üzün də solmasın!
Heç bir yerdə qızırqanmaq olmasın!
O Başevdə gərək heç kəs qalmasın!
Şahın gərək son yaxını şah ola.

Biz gecələr keçəcəyik yolları,
Yollar boyu gədikləri, yalları,
Gizli-gizli daldaları, dalları,
Şahın gərək son yaxını şah ola.

Hamı döyüş geyimini soyunsun,
Hamı gərək alverçi tək geyinsin,
Ürəklərsə yaraqlı tək döyünsün,
Şahın gərək son yaxını şah ola.

***

Qaraş Odər kimi girdi Başevə,
Çöl dəyişər, iç dəyişməz geyimlə,
Dedi:-Mənə yeni şahı göstərin,
Çöl dəyişər, iç dəyişməz geyimlə.

-Suböləndə bir yeni ot dərmişəm,
Bunda şahın sağlığını görmüşəm.
Atı qovub gəlib bura girmişəm,
Çöl dəyişər, iç dəyişməz geyimlə.

Dayanmışdı Manay çaşqın, qatdanaq,
Gözlərini döyüb, açıb, yumaraq;
İkiliydi üzündəki təmtəraq,
Çöl dəyişər, iç dəyişməz geyimlə.

Başevdəki böyük, kiçik burada,
Manay durub ağlayırdı arada,
Hamı boğuq görünürdü qaradan,
Çöl dəyişər, iç dəyişməz geyimlə.

***

Qaraş onun yaxınında oturdu,
Bicləmələr* belə başlar, yavaşdan,
Qulağına onun neçə söz dedi,
Bicləmələr belə başlar, yavaşdan.

Mən Qaraşam-dedi-Manay, gülyanaq,
Çox Başevin qulluğunda duraraq,
Alçaltdınız məni oda ataraq,
Bicləmələr belə başlar, yavaşdan.

Sonra Qarbaş gəldi məni öldürə,
Şahın qancıl istəyini bildirə,
Məni şahlar sırasından sildirə,
Bicləmələr belə başlar, yavaşdan.

Mən gəlmişəm, öz yerimdə oturum,
Qan-qadanı bu ölkədən itirim,
Turərşahın soy-kökünü bitirim,
Bicləmələr belə başlar, yavaşdan.

**Siyasət*

***

Başda səni qatacağam sonevə*,
Hər dillinin** son yerciyi sonevdir.
Sonra Yürüş tutulacaq gizlicə,
Hər dillinin son yerciyi sonevdir.

Sən boylusan, körpən mənim olacaq,
Yürüş üçün ala gözlər dolacaq,
Minel daha, bil, Yürüşsüz qalacaq,
Hər dillinin son yerciyi sonevdir.

Burda kim var, qıracağam büsbütün,
Gəlib min-min arielli didərgin,
Burda onlar artacaqdır günbəgün,
Hər dillinin son yerciyi sonevdir.

Manay baxdı, ancaq dinə bilmədi,
Dilinə də heç bir söz-zad gəlmədi,
Bayılmışdı, yaxşı oldu, ölmədi,
Hər dillinin son yerciyi sonevdir.

***

Son tərpəniş, son sayıqlıq, son uduq,
Sağolluqla sağollaşır bayılan.
Qaraş bir də ona doğru əyildi,
Sayıqlıqla sağollaşır bayılan.

O boyluydu, o var gücdə deyildi,
Manay onu tanıyarkən bayıldı,
Nələr, nələr olacağın o bildi,
Sayıqlıqla sağollaşır bayılan.

Bağıraraq Qaraş belə söylədi:
-Manay mənə yeni şahlıq dilədi,
Hamı ilə o sağolluq elədi,
Sayıqlıqla sağollaşır bayılan.

Dedi:-Qaraş şahlıq etsin yerimdə,
Yerinc olsun Yürüş elin birində,
Boşanaram mən də ölən ərimdən,
Sayıqlıqla sağollaşır bayılan.

**Qəbir*
***İnsan*

***

Başev dəydi bir-birinə bu sözdən,
Gücü çoxdur doğru sözdən yalanın.
Hamı dedi, dağılacaq Mindiyar,
Gücü çoxdur doğru sözdən yalanın.

Odər dedi:-Manayın yox təpəri,
Qaraşın yox bu Başevdə heç yeri,
Yürüş şahdan dura bilməz o, bəri,
Gücü çoxdur doğru sözdən yalanın.

Qaraş çıxdı, toplumunu hayladı,
Başevdəki yaraqları payladı,
Qazıb yeri geyimini quyladı,
Gücü çoxdur doğru sözdən yalanın.

Dörd bir yandan Başev bütün tutuldu,
Başbilənlər dustaqlığa atıldı,
Qalanlarsa qan gölünə qatıldı,
Gücü çoxdur doğru sözdən yalanın.

***

Toplum getdi tutuqlasın Yürüşü,
Nə gözlərsən, nələr çıxar qarşına.
Bir busquda üç ərəni tutdular,
Nə gözlərsən, nələr çıxar qarşına.

Qarşılaşdı onlar yaşıl bir döşdə,
Vuruşarkən yaralandı Yürüş də,
Sonra özü əl saxladı döyüşdən,
Nə gözlərsən, nələr çıxar qarşına.

Qaraş dedi:-Başev bütün tutulub,
Başbilənlər dustaqlığa atılıb,
Öldürülüb, sonevinə qatılıb,
Nə gözlərsən, nələr çıxar qarşına.

Yürüş dedi:-Alçaqlığa çatıbsan,
Minellilik soy-kökünü atıbsan,
Öz yurdunu Arielə satıbsan,
Nə gözlərsən, nələr çıxar qarşına.

***

Öz soyundan çıxır dönməz acıqan*,
Ən sərt qancıl öz kökündən olandır.
Özgəsilə barışmağa yol olur,
Ən sərt qancıl öz kökündən olandır.

Özününkü bilir sənin içini,
Bilir harda, nədə sənin gücünü,
Ağı ilə qatışdırır öcünü,
Ən sərt qancıl öz kökündən olandır.

Deyirsən ki, özgə qanmaz, azğındır,
Özününkü, öz içinə yaxındır,
Nə biləsən o satqından satqındır,
Ən sərt qancıl öz kökündən olandır.

Başda çalış yaxınından qorun sən,
Yanlarında yazıqlığa bürün sən,
Palaza da bürün, ellə sürün sən,
Ən sərt qancıl öz kökündən olandır.

***

Tuncər, Alpan ağac ilə döyüldü,
Öz soyundan gələr sənə acılar,
Qaraş dedi:-Əzişdirin bunları,
Öz soyundan gələr sənə acılar.

Şəlitləyin, bağış* verək Manaya,
Öz oğluna şah söyləyən anaya,
Yoxsa bizi o danlayar, qınayar,
Öz soyundan gələr sənə acılar.

Əl-qolunu açıq qoyun yerincin,
Üz döndərib ondan Başev sevinci,
Dustaqlansın bu beyni boş beyincik,
Öz soyundan gələr sənə acılar.

Hər gün döyün o Tuncəri, Alpanı,
Qurd südünü əmən qoşa qabanı,
Turər şaha Altyer, Üstyer yabanı,
Öz soyundan gələr sənə acılar.

**Düşmən*

***

Qan gördülər hər bir yanda yol boyu,
Mindiyara qan gölləri bəzəkdir,
Öldürdülər önlərinə çıxanı,
Mindiyara qan gölləri bəzəkdir.

Mən Qaraşam, Mindiyarın şahıyam,
Mənə belə söyləyibdir şah babam,
Qızıl qana boyanacaq bu bayram,
Mindiyara qan gölləri bəzəkdir.

Baş əyməyən başlar bir-bir kəsilsin,
Söz deyənin başı gərək əzilsin,
Tərs baxanın qan gözündən süzülsün,
Mindiyara qan gölləri bəzəkdir.

Mən Manayla bu şahlığa vararam,
Yox söyləsə Yürüşünü qıraram,
Ariellə Mindiyarı yararam,
Mindiyara qan gölləri bəzəkdir.

***

Ağqurd Alpan, Tuncər qoşa ər idi,
Gücsüz, ərsiz ölkə duruş gətirməz.
İkisi də yaralıydı, şəlitli,
Gücsüz, ərsiz ölkə duruş gətirməz.

Tuncər gecə yarıyacan gözlədi,
Sonra üç yol Əyridişi səslədi,
Yaxın gəlib qurd neçə yol ləslədi,
Gücsüz, ərsiz ölkə duruş gətirməz.

Qurd onları bir-bir çəkdi dalına,
Yetişdirdi Yastıdağın yalına,
Özü çıxdı Əkbitənin yoluna,
Gücsüz, ərsiz ölkə duruş gətirməz.

Qurtardılar şəlitlərdən bağlılar,
Çox çəkmədi qurd yatımlı qayğılar,
Sarım-sarım yarpaqlardan sarğılar,
Gücsüz, ərsiz ölkə duruş gətirməz.

**Hədiyyə*

***

Qaraş gəldi, Yürüş iplə sarıqlı,
Ana ərə balasını dəyişməz.
-Ya mənə gəl, ya Yürüşün yasına,
Ana ərə balasını dəyişməz.

-Sən bilirsən, mən boyluyam, həm dulam,
İstəyirsən şah olasan bu yolla,
Yox, döyüşüb ya ölərəm, ya qallam,
İstəyirsən şah olasan bu yolla.

Hələ Bacar, Ağqurd Alpan, Tuncər var,
Gəlib bizi qurtaracaq qoçaqlar,
Bir ac gözə yerləşərmi Mindiyar,
İstəyirsən şah olasan bu yolla.

Bunu deyib Manay bir də bayıldı,
Şəlitləndi, o, dustağa atıldı,
Üç gün sonra o diksinib ayıldı,
İstəyirsən şah olasan bu yolla.

***

Yüzmin-yüzmin köçkün girdi Başevə,
Bir damcıdır dirrik köçkün gözündə.
Heç kəs yaraq qaldırmadı onlara,
Bir damcıdır dirrik köçkün gözündə.

Arielli Əkbitəni dağıtdı,
Su yerinə qızıl qanlar axıtdı,
On minləri kəsdi, qırdı, bağırtdı,
Bir damcıdır dirrik köçkün gözündə.

Yiyələndi iti-iti yarağa,
Əkbitəndə evə, yerə, ocağa,
Heç kəs bir söz qaytarmadı qonağa,
Bir damcıdır dirrik köçkün gözündə.

Onlar dedi:-Şahlıq bizim olacaq,
Qaraş şahdır, Mindiyarda qalacaq,
Kim yox desə ağır vuruş olacaq,
Bir damcıdır dirrik köçkün gözündə.

***

Yürüş eldən ilim-ilim yox oldu,
Qadındadır tapıntının açarı,
Qaraş dedi:-Mən Manaya ər ollam,
Qadındadır tapıntının açarı.

"Yürüş" deyib, Manay tez-tez ağladı,
Qaraş onu dilə tutub saxladı.
Tez-tez gəlib istəyini yoxladı,
Qadındadır tapıntının açarı.

-Mənim şahlıq ucalığım Manaydır,
Onla mənə Başev dardır, qolaydır,
Şahlıq yolum onsuz dolay-dolaydır,
Qadındadır tapıntının açarı.

İşdayaqdan qalan yerinc mənəm, mən,
Əl çəkmişdim özüm şahlıq yerimdən,
Mindiyarda şah olammaz hər gələn,
Qadındadır tapıntının açarı.

***

Manay dedi:-Sən dünənki uşaqsan,
Şah başqadır, ər başqadır, bir deyil.
Ana qadın şah sayılır Mineldə,
Şah başqadır, ər başqadır, bir deyil.

Şah olsan da mənə yadsan, başqasan,
Qartalların ölkəsində qarğasan,
Bərk gedirsən, bicləmədə yorğasan,
Şah başqadır, ər başqadır, bir deyil.

Yürüşümü burax, çıxaq burdan biz,
Yabancılsız, acıqansız olun siz,
Kim soruşsa utanmadan deyiniz,
Şah başqadır, ər başqadır, bir deyil.

Mən boyluyam, döyüşməkdən uzağam,
Daha dirrik sevincinə yasağam,
Doğulmamış uşağıma qonağam,
Şah başqadır, ər başqadır, bir deyil.

***

Arielə yer vermişdi Üstüağ,
Çörək kimi yer özü də uludur.
Sən o yerdə gül yox, tikan əkmisən,
Çörək kimi yer özü də uludur.

Baltaladın öz əlinlə kökünü,
Çox alçaltdın soy-kökündə çəkini,
Dustaqladın şah balamı, ilkimi,
Çörək kimi yer özü də uludur.

-Mənə gəlsən buraxaram balanı,
Ölüm quşu başı üstdə dolanır,
Orda ölü ölü üstə qalanıb,
Çörək kimi yer özü də uludur.

Mənə gəlmək şah yerində qalmaqdır,
Mindiyarı bir də satın almaqdır,
Yalan deyən kişi deyil, alçaqdır,
Çörək kimi yer özü də uludur.

***

Çox yalvardı Qaraş, Manay "yox" dedi,
"Hə, yox" üstdə min-min adam qırılır,
Yürüş hər gün göz önündə döyüldü,
"Hə, yox" üstdə min-min adam qırılır.

Gəlib hamı yığışıldı haraya,
Qaraş üçün döndü hər yas bir toya,
Hər gün bunu göstərdilər anaya,
"Hə, yox" üstdə min-min adam qırılır.

Hər gün ana ayaqyalın qaçırdı,
Gedib Yürüş balasını qucurdu,
Günlər belə qan, qorxuda keçirdi,
"Hə, yox" üstdə min-min adam qırılır.

Bir gün Yürüş bir kötüyə sarıldı,
Balta ilə başı dibdən vuruldu,
Bununla da yeni şahlıq quruldu,
"Hə, yox" üstdə min-min adam qırılır.

***

Ana görcək kəsik başı, bayıldı,
Bacar çıxma heç bir işdə cızıqdan.
Yerli-yersiz qırğın düşdü araya,
Bacar çıxma heç bir işdə cızıqdan.

Ayaq altda qaldı, Manay bağırdı,
Bir arvadı yaxınına çağırdı,
Yersiz doğuş belə gündə ağırdı,
Bacar çıxma heç bir işdə cızıqdan.

Dedi:-Bacım, mən bilmirəm sən kimsən,
Qancılımsan, istəklimsən, yerlimsən,
Mən ölərsəm, bu uşağı böyüt sən,
Bacar çıxma heç bir işdə cızıqdan.

Sənin olsun üstümdəki bu daş-qaş,
Çox çəkəcək bu qan-qada, bu savaş,
Məni götür, bu çarpışdan uzaqlaş,
Bacar çıxma heç bir işdə cızıqdan.

***

Düşdü iki el içinə qan-qada,
Elarası qanı yumaq çətindir,
Yerli, yersiz bir-birini qırdılar,
Elarası qanı yumaq çətindir.

Əldə qılınc, yaraqlılar, atlılar,
Yaraqsızlar son sayına çatdılar,
Çoxlarını dustaqlığa atdılar,
Elarası qanı yumaq çətindir.

Axtardılar, tapmadılar ananı,
Qanadları sındırılmış sonanı,
Qaraş dedi, gəzin dağı, aranı,
Elarası qanı yumaq çətindir.

Tapmayınca,-dedi-şahlıq məndədir,
O tutuqdur, Əkbitəndən gendədir,
Mənə bəlli uzaq, ucqar kənddədir,
Elarası qanı yumaq çətindir.

Əkbitəndə vuruş söyləncі

Toplumunu alıb gəldi Asurşah,
Boş meşədə tülkü, çaqqal ulayar.
Qaraş çıxdı qabağına onların,
Boş meşədə tülkü, çaqqal ulayar.

Asurşah da belə dedi son kərə,
Gəlin bölək Mindiyarı beş yerə.
Böyük gərək parçalana çox yerə,
Gəlin bölək Mindiyarı beş yerə.

Bacar bunu eşidincə tutuldu,
Qalın qaşlar dartılaraq çatıldı,
İtiatın yəhərinə atıldı,
Boş meşədə tülkü, çaqqal ulayar.

-İtiatım, çap, yeyin ol, iti ol,
Qızuçarın lələyinin atı ol,
Qobudüzün ocağının odu ol,
Boş meşədə tülkü, çaqqal ulayar.

***

Yola düşdü Uğurelin toplumu,
Pis ayaqda bir haray da dayaqdır.
Ağqurd Alpan, Tuncər çatdı haraya,
Pis ayaqda bir haray da dayaqdır.

Tuncər gördü atasını uzaqdan,
Qabağına qaçdı onun qabaqdan,
Yorğun idi, düşməmişdi ayaqdan,
Pis ayaqda bir haray da dayaqdır.

Yaraları qan verirdi hələ də,
Ancaq sısqa deyil idi elə də,
Vuruşurdu bu çarpışda kölə də,
Pis ayaqda bir haray da dayaqdır.

Qılıncların parıltısı seçilir,
Hər vuruşda qollar, başlar biçilir,
Yer daralır, sanki Başev kiçilir,
Pis ayaqda bir haray da dayaqdır.

***

Gəlir dörd ər vuruşlara dörd yandan,
Arxan olsa təklikdə də güclüsən,
Ağqurd Alpan, Bacar, Tuncər, Əyridiş,
Arxan olsa təklikdə də güclüsən.

Qurdlardandı Asurşahın qorxusu,
Son yaranın hələ qalır ağrısı,
Burda vardır qurd toplumu, qurğusu,
Arxan olsa təklikdə də güclüsən.

Ağqurd Alpan bicləməni anladı,
Yeyin gəlib Qaraş şahı yanladı,
Fərə kimi lapdan Qaraş banladı,
Arxan olsa təklikdə də güclüsən.

-Mən Manaya yiyələndim, şah oldum,
Sən alçaldın, mən sevgimlə ucaldım,
Sən qurd idin, yenə elə qurd qaldın,
Arxan olsa təklikdə də güclüsən.

***

Ağqurd Alpan dedi:-Alçaq, ağzıboş,
Qadın alver ortancılı olammaz.
Mən Manayı öz əlimlə boğaram,
Qadın alver ortancılı olammaz.

Sən satıldın Asurşaha üç kərə,
Toplumları sən çağırdın bu yerə.
O da gərək sənlə birgə gəbərə,
Qadın alver ortancılı olammaz.

Mən Manayla uşaqlıqdan tanışam,
Gəldim, onun şahlığıyçın çarpışam.
Mindiyarın başrağından yapışam,
Qadın alver ortancılı olammaz.

Bir yol səni öldürmüşəm, dirildin,
Asurşahın ayağına sərildin,
Başrağımız əldən-ələ verildi,
Qadın alver ortancılı olammaz.

***

-Ölməlisən, elə burda, bax, belə,

Acıqanı qılınc çəkər özünə,
Bir vurumla Qaraş iki bölündü,
Acıqanı qılınc çəkər özünə.

Arielli Əkbitəni alandan,
On günlük şah yerə endi bir anda.
Səs çıxmadı min-min yerdə qalandan,
Acıqanı qılınc çəkər özünə.

Vuruşurdu Tuncər ilə Asurşah,
Qılıncları, toppuzları baş-başa.
İki yandan baxırdılar savaşa,
Acıqanı qılınc çəkər özünə.

Şah dözmədi, qovdu atı düzünə,
Ox tuşladı Tuncər onun izinə,
Asurşahın ox sancıldı gözünə,
Acıqanı qılınc çəkər özünə.

***

Çatdı, onu qamarladı Əyridiş,
Qurd ağzından hələ çıxan olmayıb.
Onu aldı, didişdirdi, gəmirdi,
Qurd ağzından hələ çıxan olmayıb.

Arielli atıb qaçdı yarağı,
Əkbitənin onca günlük qonağı,
Aşdı onun Qaraş kimi dayağı,
Qurd ağzından hələ çıxan olmayıb.

Dörd igidin dörd bir yandan durumu,
Ox uçuşu, qılınc-qalxan vurumu,
Aldadılmış köçkünlərin qırımı,
Qurd ağzından hələ çıxan olmayıb.

Tuncərdən yox, çoxu qurddan qorxurdu,
Oxla bizuc yağış kimi yağırdı,
Bürümüşdü evyolları* bağırtı,
Qurd ağzından hələ çıxan olmayıb.

_____
Küçələr

***

Uğureldən toplum çatdı beş günə,
Düzlük gəlib öz yerini gec tutur.
Dirieldən, Suboğazdan, Xançudan,
Düzlük gəlib öz yerini gec tutur.

Qoltuqlayıb, qamarlayıb hər yetən,
İki evlik yük bağladı hər evdən,
Soyulmuşdu, çapılmışdı Əkbitən,
Düzlük gəlib öz yerini gec tutur.

Sönmüş ocaq, odun, kösöv qalığı,
Yaraların ağ tüstüdən sarığı,
Hörmə evlər – qırıq, kəsək qalığı,
Düzlük gəlib öz yerini gec tutur.

Süpürləyib evdən unu, qorğanı,
Qadınların qulağından sırğanı,
Aparmışdı mütəkkəni, yorğanı,
Düzlük gəlib öz yerini gec tutur.

***

Tuncər dedi atasına:-İzin ver,
Hər bir sonluq başlanğıcdan su içir.

Toplumunla Asureli alım mən,
Hər bir sonluq başlanğıcdan su içir.

Uğur desən uğur olar yoldaşım,
Ağsaqqaldır hər uğurun sirdaşı,
Məni elə bu yürüşə minbaşı,
Hər bir sonluq başlanğıcdan su içir.

Toplum gəlir Qobuçöldən, Xançudan,
Qoşaboğaz, Anadolu Qapıdan,
Qobu, Ağüz, Dirielli-qonşudan,
Hər bir sonluq başlanğıcdan su içir.

-Gözlə, oğul, öyrən bir az yolları,
Asurelə gedən dik-dik yalları,
Qoy bərkisin hələ bir az qolların,
Hər bir sonluq başlanğıcdan su içir.

İtmiş Manay söylənci

Ağqurd Alpan dedi:-Mənə izin ver,
Ağsaqqalsız, şahsız qalmaq çətindir.
Gedib gəzim, gedib tapım Manayı,
Ağsaqqalsız, şahsız qalmaq çətindir.

Doğmacalı uşağı var ərindən,
Qoy şah seçsin doğmaların birindən,
O otursun Üstüağın yerində,
Ağsaqqalsız, şahsız qalmaq çətindir.

Bacar dedi:-hər bir yana çapginən,
Axtar onu, harda olsa tapginən,
Gətir bura, öz yerinə çatginən,
Ağsaqqalsız, şahsız qalmaq çətindir.

Alpan dedi:-Odur mənim ürəyim,
Mənəm onun körpəsinin bələyi,
Mən olaram saçlarının örpəyi,
Ağsaqqalsız, şahsız qalmaq çətindir.

***

Yola düşdü Ağqurd Alpan yollara,
Ox görüncsüz atılanda boş gedər.
Yastıdağdan neçə qurd da götürdü,
Ox görüncsüz atılanda boş gedər.

Öncə bütün Ağüzeli dolandı,
Günlər aylar üzərinə qalandı,
Yaz yetişdi, duru sular bulandı,
Ox görüncsüz atılanda boş gedər.

Dirieli, Qobuyeri, Qaf dağı,
Sevindilər hara dəydi ayağı,
Bəslədilər hər bir yerdə qonağı,
Ox görüncsüz atılanda boş gedər.

Manay Çinel, Hindeldə də olmadı,
Misireldən keçdi, ancaq qalmadı,
"Manay" dedi, heç bir soraq almadı,
Ox görüncsüz atılanda boş gedər.

***

Asureldə eşitdi ki, o sağdır,
Sevgi, sevinc qucaqlaşar ürəkdə.

Bunu ona bir yaraqlı söylədi,
Sevgi, sevinc qucaqlaşar ürəkdə.

Dedi:-Onu Arieldə axtarın,
Boylu idi, Ağüz idi soy adı,
Onu alıb yana çəkdi bir qadın,
Sevgi, sevinc qucaqlaşar ürəkdə.

Vuruş içrə o doğurdu uşağı,
Laxta-laxta qanla dolu qucağı,
Ayaq altda qırılmışdı ayağı,
Sevgi, sevinc qucaqlaşar ürəkdə.

Ağrı içrə yumaqlaşan qız idi,
Ölməmişdi, ölüdən də pis idi,
Sağ qalmağın suçu çox-çox az idi,
Sevgi, sevinc qucaqlaşar ürəkdə.

***

Asurlunun adı, soyu Nəciydi,
Özgəsinin doğmalığı gözəldir,
O, Alpanı öz evinə apardı,
Özgəsinin doğmalığı gözəldir.

Çörək kəsdi, yemək yedi, su içdi,
Gecə yatdı, düşüncələr irişdi,
Bir gün qaldı, gecə oldu, gün keçdi,
Özgəsinin doğmalığı gözəldir.

Alpan dedi:-Qardaş, evin var olsun,
Bu ev yaxşı adamlara yer olsun,
Təki hamı sənin kimi ər olsun,
Özgəsinin doğmalığı gözəldir.

Ancaq gərək yola çıxım bu gün mən,
Gedim qızı alım qancıl əlindən,
Mənə böyük əltut oldun, Nəci, sən,
Özgəsinin doğmalığı gözəldir.

***

Başyolevdə üç yaraqlı göründü,
Düyün salar yola yolsuz adamlar.
Dedilər ki, Ağqurd Alpan sənmisən,
Düyün salar yola yolsuz adamlar.

Gözəl Manay gəlib bizə, qonaqdır,
Yaralıdır, bayqın, yarım oyaqdır,
Lap açığı, bir az dəli sayaqdır,
Düyün salar yola yolsuz adamlar.

Nəci dedi:-Yalan deyir gələnlər,
Varlı bilib səndən gəlir güdənlər,
Yolumuzun ortasında bitənlər,
Düyün salar yola yolsuz adamlar.

Alpan dedi:-Mən yaraqsız gəzirəm,
Yumruğumla başınızı əzərəm.
Üçünüzün başını bir üzərəm,
Düyün salar yola yolsuz adamlar.

***

Alpan alıb atdı çölə onları,
Yumruq hara, yaraq hara vuruşda.
Yaraqlılar yaraladı Alpanı,

Yumruq hara, yaraq hara vuruşda.

Bağladılar, atın üstə atdılar,
Onlar atı dallarıyca dartdılar,
Gedib Başev yaxınına çatdılar,
Yumruq hara, yaraq hara vuruşda.

Alpan dönüb geri baxdı, bağırdı,
Bu səs ilə qurdlarını çağırdı,
Qurd gözündən qanlı acıq yağırdı,
Yumruq hara, yaraq hara vuruşda.

Bunu görüb yaraqlılar çaşdılar,
Ovlarını qoyub yerdə, qaçdılar,
Çoxu dedi, bunlar itdir, acdılar,
Yumruq hara, yaraq hara vuruşda.

***

Alpan döndü, qurdlar onun dalınca,
Son ayaqda hər qurd iti dayaqdır.
Arxasınca beş caynaqlı yırtıcı,
Son ayaqda hər qurd iti dayaqdır.

Nəci dedi:-Gedək, səni ötürüm,
Quldurların gözlərindən itirim,
Lap aparım Manayına yetirim,
Son ayaqda hər qurd iti dayaqdır.

Yola çıxıb çapa-çapa getdilər,
Eniş-yoxuş arasında itdilər,
Gedib belə Mindiyara çatdılar,
Son ayaqda hər qurd iti dayaqdır.

-Gözəl Manay, görün, görək hardasan,
Ölübsənmi, qalıbsanmı, dardasan,
Hansı yerdə, hansı eldə, yurddasan,
Son ayaqda hər qurd iti dayaqdır.

***

Alpan getdi, görsün Manay hardadır,
El içində öz yeri var hərənin,
Maha görüb tanımışdı Alpanı,
El içində öz yeri var hərənin.

Maha ərsiz Darvidelli qız idi,
Yaranışa qarşı könlü buz idi,
Ancaq sözü, söz ölçüsü düz idi,
El içində öz yeri var hərənin.

Acı dili, sərt baxışı, boz üzü,
Qılığıyla danışığı bir quzu,
Düz çıxırdı hər yozması, hər yozu,
El içində öz yeri var hərənin.

O, Manayı dustaqlayıb güdürdü,
Körpəsinə gizli qulluq edirdi,
Tək olsa da öz yoluyla gedirdi,
El içində öz yeri var hərənin.

***

Düşünürdü, böyüdərəm uşağı,
Ananın yox, balanındır gələcək.

Şah balası şah olacaq ölkədə,
Ananın yox, balanındır gələcək.

Anasının gözü yarıqapıqdır,
Sağ ayağı topuğundan sınıqdır.
O, Ariel köçkünündən yanıqdır,
Ananın yox, balanındır gələcək.

Darvideldən dil verərəm uşağa,
Böyüdərəm, qaldıraram ayağa,
Şaha qarşı çevirərəm yarağa,
Ananın yox, balanındır gələcək.

Qaraş bizə söz vermişdi şah olsun,
Darvideldə ondan yerinc qoyulsun,
Arielli köçkün min-min yayılsın,
Ananın yox, balanındır gələcək.

***

Maha belə düşünürdü, anırdı,
Yaranışda uca zirvə,-düşüncə,
Çolaq Manay düşünürdü bambaşqa,
Yaranışda uca zirvə,-düşüncə.

Düşündükcə o saralıb, solurdu,
Sıxıntıdan hər gün beş yol ölürdü.
Körpəsini yazıq, ölmüş bilirdi,
Yaranışda uca zirvə,-düşüncə.

Necə qaçmaq, hara qaçmaq, nə sayaq,
Başev harda, Alpan, Tuncər çox uzaq,
Necə oldu, Başev necə olacaq...
Yaranışda uca zirvə,-düşüncə.

Bir yol vardır, qaçıb getmək buradan,
Necə çıxım qıpıq gözlə aradan,
Özün əl tut mənə, böyük yaradan,
Yaranışda uca zirvə,-düşüncə.

***

Günlər belə hellən-hellən ötəndə,
Günlə, ayla, illə yüyür, ayaqlaş.
Hər bir günün çəkimi var bir ilcə,
Günlə, ayla, illə yüyür, ayaqlaş.

Gün olur ki, aydan, ildən tutumlu,
Tutumuyla aydan, ildən yatımlı,
Neçə yönlü, neçə köklü, qurumlu,
Günlə, ayla, illə yüyür, ayaqlaş.

Günü uzat, bir ay elə yaşa sən,
Vermə ayı, ili yelə, boşa sən,
Günlə yaşa, vur dirriyi başa sən,
Günlə, ayla, illə yüyür, ayaqlaş.

Atıl günün oynaq, kəhər belinə,
Dön ayların sarı yelkən selinə,
Çat, gedişin çat-çapağan ilinə,
Günlə, ayla, illə yüyür, ayaqlaş.

***

Bir gün Maha Alpan ilə üzləşdi,
Hara getsən tapınc səni tapacaq.
O tanıdı Ağqurd Alpan atlını,

Hara getsən tapınc səni tapacaq.

Nəci dedi:-Bu qadındır mən deyən,
Bizi görüb niyə qaçır, o, nədən,
Arxasınca çap, atını səyirt sən,
Hara qaçsan tapınc səni tapacaq.

Maha qaçdı, Alpan onun dalınca,
Evə girdi, qapısı yox yalıncaq,
Alpan baxdı gördü Manay yarıcan,
Hara qaçsan tapınc səni tapacaq.

Dedi:-Manay, mənim sevgim, sevincim,
Solğun gülüm, qan çiçəyim, daş incim,
Mindiyarın Ağüzelli yerinci,
Hara getsən tapınc səni tapacaq.

***

-Ah, Alpanım, Ağüzelli qardaşım,
Son anda da sevimlini unutma.
İnanmazdım bir də səni görüm mən,
Son anda da sevimlini unutma.

Yürüşümdən sonra körpəm zay oldu,
Başev getdi, yaşayışım vay oldu,
Dirrik döndü, Maha mənə tay oldu,
Son anda da sevimlini unutma.

İndi daha gözəl Manay çolaqdır,
Darvidelli bir qadına qonaqdır,
Şahlıq yerim bu qaranlıq bucaqdır,
Son anda da sevimlini unutma.

Necə gəldin, necə tapdın buranı,
Sən toxtatdın qan hayqıran yaramı,
Varlığımda eniş-yoxuş yaranıb,
Son anda da sevimlini unutma.

***

-Çox ölkəni alt-üst etdim, aradım,
İtmişini tapacaqdır axtaran.
Manay-deyib mələr-mələr dolandım,
İtmişini tapacaqdır axtaran.

Sən mənimsən ayrı düşüb, qalsan da,
Qıçı çolaq, gözü qapıq olsan da,
Ölkə-ölkə məni itkin salsan da,
İtmişini tapacaqdır axtaran.

Gedək, Başev innən belə sənindir,
Başevin də şah qadını mənimdir,
Mənim solmaz gözəlimsən sən indi,
İtmişini tapacaqdır axtaran.

Körpən ölüb, özün sağsan, yaşa sən,
Sevgim böyük, vur sevgimi başa sən,
Dur mənimlə Əkbitəndə qoşa sən,
İtmişini tapacaqdır axtaran.

***

-Mən sınığam, sınıq sənə nə gərək,
-Sınıq yoxdur, qapıq yoxdur sevgidə.
-Bundan sonra el-obaya mən yükəm,

-Sınıq yoxdur, qapıq* yoxdur sevgidə.

-Sənin sevgin məni bütün dəyişir,
Nə gözüm var, nə düz-doğru yerişim,
Kim görüb ki, sınıq, qapıq sevişib,
-Sınıq yoxdur, qapıq yoxdur sevgidə.

El içinə necə çıxım bu sayaq,
Başı sallaq, gözü qıpıq, utancaq,
Yoxdur daha söykənəcək, bir dayaq,
-Sınıq yoxdur, qapıq yoxdur sevgidə.

-Sən basılmaz bir igidsən, sayımlı,
Öz sevgində ardıcılsan, duyumlu,
Mən yıxılmış, sən dağ kimi durumlu,
-Sınıq yoxdur, qapıq yoxdur sevgidə.

***

-Ah, Alpanım, əl tut, durum ayağa,
-Sevgi bütün sınıqlara dayaqdır.
-Qaldır məni qollarının üstündə,
-Sevgi bütün sınıqlara dayaqdır.

-Axı necə Üstüağı unudum,
Onun böyük ürəyini qanadım,
Sınıb, daha yoxdur qolum-qanadım,
-Sevgi bütün sınıqlara dayaqdır.

Oğlum getdi, körpəm onun dalınca,
Ölmək yeydir bir tək qadın olunca,
Sənlə necə bir baş qoyum balınca,
Sevgi bütün sınıqlara dayaqdır.

Bayılıram, ürək məndən dönübdür,
Sarsılıram, içim sanki donubdur,
Sevgi məndə günəş idi, sönübdür,
Sevgi bütün sınıqlara dayaqdır.

**Kor*

***

Axtardılar, tapmadılar Mahanı,
Hər başlanğıc nəyin isə sonudur.
O, körpəni gizlətmişdi anadan,
Hər başlanğıc nəyin isə sonudur.

-Maha, getdim, sağlam yaşa, sağ ol sən,
Gör nə qədər borclu qaldım sənə mən,
Yolun düşsə Əkbitənə gələrsən,
Hər başlanğıc nəyin isə sonudur.

Mən gedirəm, Alpan mənə dayaqdır,
Pis ayaqda əldə iti yaraqdır,
Yaralıyam, o, yarama dolaqdır,
Hər başlanğıc nəyin isə sonudur.

Axtardılar, tapmadılar qaçqını,
Uçub gedən o yırtıcı quzğunu,
Qurmaqdaydı yeni, qanlı qurğunu,
Hər başlanğıc nəyin isə sonudur.

Manay şah söyləncі

Manay şahın səsləncləri* gurladı,

Ölkə gərək bir səs, bir söz tanıya.
Oturdu o, Üstüağın yerində,
Ölkə gərək bir səs, bir söz tanıya.

O and içdi Üstüağdan dönməyə,
Oturduğu şah yerindən enməyə,
Sevgisində, inamında sönməyə,
Ölkə gərək bir səs, bir söz tanıya.

-Qoy calaşsın Qoşaboğaz, Buzboğaz,
Bu sınıqlıq Mindiyara yaramaz,
Kişiləşim, yetkinləşim mən bir az,
Ölkə gərək bir səs, bir söz tanıya.

Şeypur

Hər gün, hər gün o üz tutdu tanrıya,
Gərək Turər soy-kökünə yarayam,
Otlaqları, ilxıları qoruyam,
Ölkə gərək bir səs, bir söz tanıya.

***

-Alım gərək Yürüşümün öcünü,
Öc qalarsa gəmirtdəyər ürəyi.
İki balam Mindiyarın kəsisi,
Öc qalarsa gəmirtdəyər ürəyi.

Bacar, Tuncər, Ağqurd Alpan söyləncim,
Gərək yerə qoymayalar qılıncı,
Qurd toplumu adamlardan adamcıl,
Öc qalarsa gəmirtdəyər ürəyi.

Ağqurd Alpan mənim Başev qonağım,
Maha sınıq ayağımın dayağı,
Özü igid, sevgisi od bulağı,
Öc qalarsa gəmirtdəyər ürəyi.

Sevgisini uşaqlıqdan saxlayıb,
Gərək onu hələ çox-çox yoxlayım,
Mən də qalım, öz sevgimdə dığlayım,
Öc qalarsa gəmirtdəyər ürəyi.

***

Manay gəzdi üç il qara geyimdə,
Qara torpaq çəkər qara geyimi.
Alpan dedi:-Çıx bu qara geyimdən,
Qara torpaq çəkər qara geyimi.

-Qara geymə, qara səni soldurur,
Ürəyimdə haray-həşir qaldırır,
Aramıza uçqun, yarğan saldırır,
Qara torpaq çəkir qara geyimi.

Yazıq sevgim hər gün ağlar, sızlayar,
O, uludur yer-yuvadan, qızıldan,
Şah yox, qız tək sevdim səni azından,
Qara torpaq çəkər qara geyimi.

Məni göndər döyüşlərə, ucalım,
Söylə, gedim acıqandan öc alım,
Hara getsəm sevgimizdən güc alım,
Qara torpaq çəkər qara geyimi.

***

-Qara geydim, üzüm qara olmasın,
Qız-qadını atmacalar tez tutur.
Mən də gərək bax, bu sayaq geyinim,
Qız-qadını atmacalar tez tutur.

Mən sınığam, mən çolağam, bükülü,
Qan üzümdən, dad ağzımdan çəkilib,
Üzüntüdən döşüm-başım sökülü,
Qız-qadını atmacalar tez tutur.

Məni sevmə, işin düşər düyünə,
Yox, tamarzı qalacaqsan ağ günə,
Məni sevmə, yalvarıram mən sənə,
Qız-qadını atmacalar tez tutur.

İgid, səni and verirəm tanrıya,
Gözəl demə mən çolağa, qarıya,
Sevgi yaşım çatıb mənim yarıya,
Qız-qadını atmacalar tez tutur.

***

-Uşaqlıqdan səni sevdim, el qızı,
Sevgi alın yazısıdır, sevgilim,
Səndən, məndən o asılı deyildir,
Sevgi alın yazısıdır, sevgilim.

Güc verilib qola, qıça, biləyə,
Güc göstərmək olmaz sevən ürəyə,
Mən sevgimdə bir dilənçi diləyəm,
Sevgi alın yazısıdır, sevgilim.

Söylə mənə, qılınc çalım, dağ çapım,
Gəzim, gəzim, sevgimizə yol tapım,
Ayağının yerlərini mən öpüm,
Sevgi alın yazısıdır, sevgilim.

Məni göndər Asur şahla vuruşa,
Sevgim dönsün dağ gövdəli duruşa,
Ölərəmsə könlüm sənə qovuşar,
Sevgi alın yazısıdır, sevgilim.

***

-Belə etsən, el də bizə inanar,
İnam böyük sevgilərə arxadır.
Sən inandır Ağüzeli, Mineli,
İnam böyük sevgilərə arxadır.

Sən axtardın, tapdın məni haradan,
Yoxsa onsuz mən çıxmışdım aradan,
Səni mənə qorunc verib yaradan,
İnam böyük sevgilərə arxadır.

-Düz deyirsən, Manay şahım, gözəlim,
Gedim, bir də öndər kimi mən gəlim,
Ad-san tapım, el yolunda yüksəlim,
İnam böyük sevgilərə arxadır.

Biz ayrılaq bir də on il, on beş il,
Sevgi üçün bu ayrılıq yaş deyil,
Ölənəcən sevgim vardır, yaxşı bil,
İnam böyük sevgilərə arxadır.

***

Tuncər gəldi, Manay ilə görüşdü,

Sevinc ilə üzüntülər qarışıq,
-Sizinlədir-dedi,-Xançu, Uğurel,
Sevinc ilə üzüntülər qarışıq.

Atam dedi, get, Manaya əltut ol,
Lap istəsə orda yaşa, orda qal,
Gəldim mən də sənə əltut bir oğul,
Sevinc ilə üzüntülər qarışıq.

Manay dedi:-Yaxşı gəldin, yerində,
Daha heç nə qalmayıbdır ərimdən,
Öndərim ol baş işlərin birində,
Sevinc ilə üzüntülər qarışıq.

Ağqurd Alpan məni tapdı, gətirdi,
Məni Minel şahlığına yetirdi,
Burdan qorxu-ürküləri götürdü,
Sevinc ilə üzüntülər qarışıq.

***

Tuncər qaldı Manay ilə Başevdə,
Çətin gündə yoldaş, qardaş sınanar.
Gördü Manay sağ qıçından axsayır,
Çətin gündə yoldaş, qardaş sınanar.

Çox yerləri o dolaşdı bir ayda,
Soraq tutdu hər deyimdən, olaydan,
Toplumları birləşdirdi alayda,
Çətin gündə yoldaş, qardaş sınanar.

Dağılmışlar, yaxılmışlar tikildi,
Boş torpaqlar, dəmyə yerlər əkildi,
Əkbitənə yollar, sular çəkildi,
Çətin gündə yoldaş, qardaş sınanar.

Başçılara göstərişlər verildi,
Boşaldılmış iplər tarım çəkildi,
Ölgün ellər, əzgin başlar dirildi,
Çətin gündə yoldaş, qardaş sınanar.

***

Ağqurd Alpan, Tuncər ata-balaydı,
Uşağına qanad verən atadır,
Qurd südüylə bəsləmişdi Tuncəri,
Uşağına qanad verən atadır.

Gəlib çatdı Əkbitənə, haraya,
Öndər oldu ikisi də Manaya,
Manay şah da döndü böyük anaya,
Uşağına qanad verən atadır.

Sağalmadı şahın sınıq ayağı,
Andı tez-tez körpə ölən uşağı.
Uşaq oldu ürəyinə göz dağı,
Uşağına qanad verən atadır.

Belə oldu onun alın yazısı,
Artdı hər gün üz-gözünün sarısı,
Sıxdı onu iki artar ağrısı,
Uşağına qanad verən atadır.

***

Manay hər gün xısın-xısın düşündü,

"Qancılları vuruşdurmaq gərəkdir".
Darvidellə Arieli vuruşdur,
Qancılları vuruşdurmaq gərəkdir.

Yoxsa məni Arielli didəcək,
Bir də gəlsə onlar, işim bitəcək,
Mindiyarım, Əkbitənim gedəcək,
Qancılları vuruşdurmaq gərəkdir.

Ətə-qana yetərincə dolunca,
Ölkələrdən vergiləri alınca,
Torpaq kimi bir il dincdə qalınca,
Qancılları vuruşdurmaq gərəkdir.

Arieli qaytararam yurduna,
Lap son köçdə gedib durram yardıma,
Göz qoyaram gedişatın ardına,
Qancılları vuruşdurmaq gərəkdir.

***

Ağqurd Alpan bu gedişdə başbilən,
Sevgi gərək keçə üçcə sınaqdan.
O sevirsə qoy bu işdən yapışsın,
Sevgi gərək keçə üçcə sınaqdan.

Arieli o qaytarsın geriyə,
Ancaq onda bu çaxnaşma kiriyər,
Qıçım onda ayaq tutar, yeriyər,
Sevgi gərək keçə üçcə sınaqdan.

O dönməzdir, yaraşıqlı, gövdəli,
Sevir məni dəli kimi üstəlik,
Mən də ollam bir kimsəli dədəli,
Sevgi gərək keçə üçcə sınaqdan.

O, ellimdir, Ağüzelli, tutaşqan,
O, işcildir, yorulmazdır, çalışqan,
Mən şah olum bu ölkədə, o, başqan,
Sevgi gərək keçə üçcə sınaqdan.

***

Tuncər gəncdir, vuruşqandır, alışqan,
Gənclərindir bizdən sonra gələcək,
Üstün gəlsin Asurelə, Çinelə,
Gənclərindir bizdən sonra gələcək.

Ağüzelə yerinc olsun Başevdən,
Qorxmaz, qıvraq ərlər çoxdu o yerdə,
Çinelliyə yürüş etsin o hərdən,
Gənclərindir bizdən sonra gələcək.

Verrəm ona gözəl Günay bacımı,
Düyün sallam iki gəncin saçını,
Bu yöndədir düyünlərin açımı,
Gənclərindir bizdən sonra gələcək.

Bu yol ilə göz qoyaram Bacara,
Ürəyində nə vardırsa, açaram,
Çox vurumdan yan keçərəm, qaçaram,
Gənclərindir bizdən sonra gələcək.

***

Güdükçülər səpələyim hər yerə,
Güdükçülər şaha gözdür, qulaqdır.
Buzboğazdan Körfəzəcən Mindiyar,

Güdükçülər şaha gözdür, qulaqdır.

Mən Manayam, qıçı sınıq bir qadın,
Bu ölkədə gərək dinclik yaradım,
Mindiyarda uca olsun şah adım,
Güdükçülər şaha gözdür, qulaqdır.

Gedim tapım Darvidelli Mahanı,
O sağalda bilər ayaq yaramı,
Onun kimi yoldaşlıqda qız hanı,
Güdükçülər şaha gözdür, qulaqdır.

Maha aldı məni qorxunc ölümdən,
Yoxsa atlar çapacaqdı belimdən,
Gərək gedim, tutum onun əlindən,
Güdükçülər şaha gözdür, qulaqdır.

***

Manay hər gün xısın-xısın düşündü,
Düşünəndə göz görməyir çox şeyi.
Ölkəsini qurdu, sökdü yenidən,
Düşünəndə göz görməyir çox şeyi.

Ağqurd Alpan ona baxır uzaqdan,
"Güldür Manay, ancaq qopub budaqdan,
Gözəl Manay, niyə düşdün ayaqdan"
Düşünəndə göz görməyir çox şeyi.

Yanağına, dodağına vurulub,
Onun qıçı, bunun könlü qırılıb,
İkisinin üzü birgə saralıb,
Düşünəndə göz görməyir çox şeyi.

-Üstüağın dul arvadı, Manayım,
Sənin üçün könlüm başı qanayıb,
Toxta, sevgi illərimi sanayım,
Düşünəndə göz görməyir çox şeyi.

Maha söyləncі

Bir gün Maha gəldi şahın yanına,
Soyuq olur qadınların öpüşü,
Manay görüb qurtarcığın* tanıdı,
Soyuq olur qadınların öpüşü.

-Manay şahın özü, yurdu böyükdür,
Təkcə mənim ev-eşiyim tökükdür.
Mənim qadın könlüm sökük-sökükdür,
Soyuq olur qadınların öpüşü.

Mənə əl tut, böyük Manay, ölürəm,
Darvidellə acığın var, bilirəm,
Alpan qovub bizi ordan, gəlirəm,
Soyuq olur qadınların öpüşü.

_____
Xilaskar

Göstəriş ver, bu qovhaqov dayansın,
Ağqurd Alpan bu işindən yayınsın,
Arvad-uşaq dinclik tapsın, qorunsun,
Soyuq olur qadınların öpüşü.

***

Maha dedi:-Mindiyarın qız şahı,
Dəyişkəndir yaranışın gedişi.
Ötən günü gələn günlər daşlayır,

Dəyişkəndir yaranışın gedişi.

Son döyüşdən yığınc* götür, ayıq ol,
Bu Başevdə yer yerincə soyuq ol,
Əlləş, çölləş, şahlıqdan da artıq ol,
Dəyişkəndir yaranışın gedişi.

Qız, qadından uzaq olsun boğuntu,
Qız, qadına yaraşmayır dağıntı,
Qız hər yerdə gözəllikdir, yağıntı,
Dəyişkəndir yaranışın gedişi.

Ər yumru daş, qadın isə yuxadır,
Kişi çapar, qadın isə yorğadır,
Biri öncül, o birisi arxadır,
Dəyişkəndir yaranışın gedişi.

***

-Maha, nədir suçun, bir az açıq de,
Olacağı açıq demək çətindir.
-Olacaqda nə görürsən, söylə bir,
Olacağı açıq demək çətindir.

Bundan artıq nə olacaq bizlərə,
Düşdü qanlı döşənəklər** düzlərə,
Ölüm sarı boya səpdi üzlərə,
Olacağı açıq demək çətindir.

Olacaq var, gül açacaq, güləcək,
Eləsi var olacaqda öləcək,
Var hərənin olacağı, gələcək,
Olacağı açıq demək çətindir.

_____
Təcrübə
****Süfrə***

Bax, söylə bir, sən duyğulu qadınsan,
Sən tanrıya ola bilər yaxınsan,
Uğur olar öcdən, gücdən sapınsaq,
Olacağı açıq demək çətindir.

***

-Bilirsən ki, mən sənə çox yaxınam,
Yaxınları uzaqdan da gör, tanı,
Sənə yaxın səndən uzaq kimidir,
Yaxınları uzaqdan da gör, tanı.

Qulluq etdim sənə üç il yataqda,
Ayırdılar ancaq kökü budaqdan,
Yaxınınam, yanqılınam uzaqdan,
Yaxınları uzaqdan da gör, tanı.

Onda mənim yanmağıma inandın,
Yanan sənə indi Ağqurd Alpandı,
O yanmalar, sıtqamalar yalandı,
Yaxınları uzaqdan da gör, tanı.

Başev uçar bax, beləcə qalarsa,
Onda qurdlar gəlib yuva salarsa,
Mən qoymaram, sənə əltut olarsam,
Yaxınları uzaqdan da gör, tanı.

***

Manay, Maha çox düşündü, daşındı,
Heç bir ölçü tanımayır düşüncə,
Biri qandan, biri sudan boylanır,

Heç bir ölçü tanımayır düşüncə.

Manay deyir: "Bunu yerinc qoyaram,
Bu yol ilə istəyimi yayaram,
Arieli Darvidellə yuyaram,"
Heç bir ölçü tanımayır düşüncə.

Maha deyir: "Ürəyini alaydım,
Bu Başevdə düyün, dolaq olaydım,
Ürəklərə qorxu, haray salaydım,"
Heç bir ölçü tanımayır düşüncə.

Manay deyir: "Maha qalsın yanımda,
Əltut olsun mənə çətin anımda",
Maha deyir: "içməliyəm qanından,"
Heç bir ölçü tanımayır düşüncə.

***

Ay düşüncə, qanadım ol, yolum ol,
Hamı deyir, mən düşünən doğrudur.
Qat-qat olub uyu, oyan, yapıqlan,
Hamı deyir, mən düşünən doğrudur.

Yer, göy sənin geniş-geniş oylağın,
Üzülməsin yerdən, yurddan ayağın,
Heç düşməsin düyün sapın, dolağın,
Hamı deyir, mən düşünən doğrudur.

Acı, dadlı, isti, soyuq taparım,
Zirvələrdən zirvələrə çaparım,
Alıb məni haralara aparıb,
Hamı deyir, mən düşünən doğrudur.

Toxtamırsan, yorulmursan, qartmırsan,
Mən yatsam da sən yuxumda yatmırsan,
Dolaş-dolaş istəyinə çatmırsan,
Hamı deyir, mən düşünən doğrudur.

***

Sap-sap olub bir-birinə dolaşıb,
Düyün-düyün, dolaq, dolu düşüncə,
Gah alında qılınc kimi parlayır,
Gah yanaqlar üstə solur düşüncə.

O, yüyənsiz kəhər kimi çapağan,
O, beyində hər an oyaq, yatağan,
Toy-düyündür inam, inanc, qan-qada,
Min-min artır, tək-tək ölür düşüncə.

Doyub evin dad-duzunu atsan da,
Gözlərini yumub gecə yatsan da,
Bütün istək, diləyinə çatsan da,
İstəyində diri qalır düşüncə.

Yaşayışda qapalı bir yaşayış,
Onun güzgü görkəmidir davranış,
Kök-budağı verib ona dayanış,
Bir andaca yüz yön olur düşüncə.

***

Çox düşündü Manay, səsi boğuldu,
Söz kallaşar ikibaşlı olanda.
Maha onla ikibaşlı danışdı,

Söz kallaşar ikibaşlı olanda.

"İşdayaqdı mənim doğma soy-köküm,
İnamsızlıq bəsləmişdi hər tükü,
İnamsızlıq öndərlərə dağ çəkib,
Söz kallaşar ikibaşlı olanda.

Maha mənə inamsızlıq aşladı,
Bunca məndə çoxbaşlılıq başladı,
Mən inamı, inam məni daşladı,
Söz kallaşar ikibaşlı olanda.

Mən Mahanı gərək burda saxlayam,
Hər gün onu sözə tutam, yoxlayam,
Yoxsa inam içərimdə laxlayar,
Söz kallaşar ikibaşlı olanda.

***

"Ağqurd Alpan, Tuncər, Bacar, Əyridiş,
Sənə arxa olanlara arxa ol.
Maha deyir, arxa ollam mən sənə,
Sənə arxa olanlara arxa ol.

Darvideldən qancılları ayırmaq,
Hər gün ona bir göstəriş buyurmaq,
Acıqanı gərək qanla doyurmaq,
Sənə arxa olanlara arxa ol.

Ağqurd Alpan yerinc olsa orada,
Bu qancıllıq götürülər aradan,
Acıqanlar onda çıxar sıradan,
Sənə arxa olanlara arxa ol.

Darvideldir Arieli qorxudan,
Onlar məni vura bilər arxadan,
Ayıraram qartalları qarğadan,
Sənə arxa duranlara arxa ol".

***

–Mən Mahanı göz önümdə saxlaram,
Güclü adam göz önündə olmalı,
Qadın cılız olsa belə, güclüdür,
Güclü adam göz önündə olmalı.

Arieldən, Darvideldən dağlıyam,
Ancaq yenə bu qadına bağlıyam,
Gərək onu Başevimdə saxlayam,
Güclü adam göz önündə olmalı.

Bu qadınla yoxlayaram Alpanı,
Yel əsəndə sovurarlar samanı,
Hər gün sına sevgi ilə yalanı,
Güclü adam göz önündə olmalı.

Tuncər-Günay, sınaqlamaq gərəkdir,
Çox gənc var ki, əltut deyil, küləkdir,
Eləsi var eldə dəmir biləkdir,
Güclü adam göz önündə olmalı.

***

-Qal Başevdə, əltutum ol yaxından,
-Başev qanlı dəyirmandır, hərlənir.
-Burda toxdaq tapacaqsan özünə,
-Başev qanlı dəyirmandır, hərlənir.

-Ağqurd Alpan, Tuncər subay gəzirlər,
Çox qadına, qıza dodaq büzürlər,
Burda onlar tək qalmaqdan beziblər,
Başev qanlı dəyirmandır, hərlənir.

-Mən Başevə sənə görə gələrəm,
Gərək olsa yolundaca ölərəm,
Yox, mən nə ər, nə də arvad bilənəm,
Başev qanlı dəyirmandır, hərlənir.

Ağqurd Alpan qırıb-çatıb elimi,
Mən üzmüşəm ərdən-mərdən əlimi,
Kişi yoxdur alsın mənim könlümü,
Başev qanlı dəyirmandır, hərlənir.

***

-Sən gözəlsən, dil-dodaqdan yatımlı,
Hər qadının gözəllikdə payı var.
Sən qayğılı, dözümlü bir gözəlsən,
Hər qadının gözəllikdə payı var.

-Mən qarayam, burdakılar göygöz, ağ,
Kimə gərək bər-bəzəkli dil-dodaq.
Mən tikanam, kolam, ərdən çox uzaq,
Hər qadının gözəllikdə payı var.

-Elə demə, inamını itirmə,
Öz içində tikan kolu bitirmə,
Tapınc-yapınc hər qadında yetirmə,
Hər qadının gözəllikdə payı var.

Tapınc-yapınc hər dillidə vergidir,
Onun adı el içində sevgidir,
O hər könül şahlığında güzgüdür,
Hər qadının gözəllikdə payı var.

***

Maha dedi:-Gedim, bir də qayıdım,
At-ot istər ordan bura yer-yığış,
Qardaşımın bir oğlu var üstümdə,
At-ot istər ordan bura yer-yığış.

Darvidelli, Arielli uyuşmaz,
Biri dağdır, biri düzən, qovuşmaz,
O ağrılar, o acılar sovuşmaz,
At-ot istər ordan bura yer-yığış.

Şah buyurur, mən buna da dözərəm,
Hər tapşırıq üzərində əsərəm,
Qılınc ollam, qancılını kəsərəm,
At-ot istər ordan bura yer-yığış.

Mən bütövəm inamımda, sözümdə,
Ancaq qalsın adım-soyum özümdə,
Uzaq olsun Ağqurd Alpan gözümdən,
At-ot istər ordan bura yer-yığış.

***

Getdi Maha, ancaq geri dönmədi,
Dildə ötkəm, işdə qırıq yalançı.
O, beş yaşlı Minelliyə sığındı,
Dildə ötkəm, işdə qırıq yalançı.

O, uşağı dilə tutdu, yanladı,
Çörək verdi, döydü, söydü, danladı,
Uşaq bunu yaşayış tək anladı,
Dildə ötkəm, işdə qırıq yalançı.

Maha dedi:-Anan səni atıbdır,
Şah basdırıb, şah yerinə çatıbdır,
Ər yerinə özgələrlə yatıbdır,
Dildə ötkəm, işdə qırıq yalançı.

Böyüyəsən, gözüqanlı olarsan,
Şah yerini qan yoluyla alarsan,
Darvidelə əltut oğul olarsan,
Dildə ötkəm, işdə qırıq yalançı.

***

Maha dedi:-Minellidən öc al sən,
Öcdür ağrı, acıların toxdağı.
Sən atalı ola-ola atasız,
Öcdür ağrı, acıların toxdağı.

Qılınc tutdun, qızırqanma qoluna,
Yat yəhərə, baş qoy atın yalına,
Könül vermə yalan sözün balına,
Öcdür acı, ağrıların toxdağı.

Sən tollanmış ağrı, acı balasan,
Mindiyara gərək qancıl olasan,
Öz anandan öz öcünü alasan,
Öcdür acı, ağrıların toxdağı.

Odur bizi bu boş evə tollayan,
Odur səni yolsuzluğa yollayan,
Atlarını durudaşla çullayan,
Öcdür acı, ağrıların toxdağı.

***

Maha dedi:-Gözəl balam, oğulum,
Kim böyüdüb, ana odur uşağa.
Səni ağrı, acılarla böyütdüm,
Kim böyüdüb, ana odur uşağa.

Sənə verdim at südüylə it südü,
Sən əməndə ağzımdaydı öz ödüm,
O günlərdən neçə-neçə il ötüb,
Kim böyüdüb, ana odur uşağa.

Cığ vuraraq çıxan kimi bığların,
Demək çatıb qılınc vurmaq çağların,
Bitməz öcü aclar ilə toxların,
Kim böyüdüb, ana odur uşağa.

Vuruş öyrən, duruş öyrən, ötər ol,
Bilik qavra, qorxmaz yaşa, təpər ol,
Bizi qoru, Darvidelə çəpər ol,
Kim böyüdüb, ana odur uşağa.

Günay-Tuncər söyləncisi

Manay şahın səsləncləri gurlayır,

Öz yerində hamı qat-qat güclüdür.
Ağüzelə Tuncər yerinc qoyulub,
Öz yerində hamı qat-qat güclüdür.

Ancaq vardır hər adamın öz yeri,
Adam ilə artır yerin dəyəri,
Orda çoxu tanımayır Tuncəri,
Öz yerində hamı qat-qat güclüdür.

Hamı ona uğur deyir gələndə,
El sevinir bu gəlişi biləndə,
Öyüd, öymə, mahnı, qoşma dilində,
Öz yerində hamı qat-qat güclüdür.

Yerinc evi Ağüzlərlə doludur,
Bu yer dağın sınıqqaya yalıdır,
Günbatanın, günçıxanın yoludur,
Öz yerində hamı qat-qat güclüdür.

***

Tuncər hündür, qarasaqqal, gülərüz,
Görkəm ilkin tanışlıqdır uzaqdan.
Enli qılınc, iri toppuz, ox, bizuc,
Görkəm ilkin tanışlıqdır uzaqdan.

Beli ensiz, köksü enli, üzü ağ,
Çiyinləri əlçatmazdır, üç qulac.
Ağsaqqallar gördü onu bu sayaq,
Görkəm ilkin tanışlıqdır uzaqdan.

Ayağında çəkmə vardır, boğazlı,
Çəkmələrin ağızları qotazlı,
Atı qıvraq, yal-yalmanı palazlı,
Görkəm ilkin tanışlıqdır uzaqdan.

Əkin-biçin, su yer oldu sorğusu,
Vergi, bölgü, bir də qalınc qurğusu,
Hər sözündə el, yaşayış vurğusu,
Görkəm ilkin tanışlıqdır uzaqdan.

***

-Uğurludur – dedi hamı – gəlişin,
Hər gəlişdə bir öyrəniş, dirçəliş.
Bu il taxıl, çovdar, arpa bol olub,
Hər gəlişdə bir öyrəniş, dirçəliş.

-Ağüzeldə yoxdur biclik, əyrilik,
Bizdən uzaq neçə üzlü, ikilik.
Biz tapmışıq doğruluqda dirilik,
Hər gəlişdə bir öyrəniş, dirçəliş.

Qancılımız Daşqırandır, min ildir,
Oğurluqdan, qandan doyan deyildir,
Üzləri də içləri tək çil-çildir,
Hər gəlişdə bir öyrəniş, dirçəliş.

Sən Minelli Bacar oğlu Tuncərsən,
İnamında Sərtişərsən, Gücərsən,
Vuruşlarda min öndərə dəyərsən,
Hər gəlişdə bir öyrəniş, dirçəliş.

***

Bu il çatıb Günay ərlik yaşına,
Hər şey gözəl, maraqlıdır bu yaşda.
İri gözlər, gül yanaqlar, gur saçlar,
Hər şey gözəl, maraqlıdır bu yaşda.

Yerişində ürkək kəklik səkməsi,
Ceyran kimi hər bir səsdən ürkməsi,
Yaxasında qoşa qızıl düyməsi,
Hər şey gözəl, maraqlıdır bu yaşda.

Qovur quşu, kəpənəyi, dovşanı,
Minir, çapır atı, qurdu, qabanı,
Yıxılarkən o səsləyir Aşanı,
Hər şey gözəl, maraqlıdır bu yaşda.

***

Tuncər gördü onu ceyran ovunda,
At belində qız su kimi oynağan.
Yaralanmış qaban qızı qovurdu,
At belində qız su kimi oynağan.

Tuncər görüb onu lapdan dayanır,
Bizuc ilə yerə sancır qabanı,
Ov bizucun dörd yanında dolanır,
At belində qız su kimi oynağan.

Tuncər deyir:-Gözəl, atın yorulub,
Nədən belə yanaqların saralıb?
Ay oynağan, haralısan, haralı?
At belində qız su kimi oynağan.

-Mən Günayam, Manay şahın bacısı,
Ağüzelin yerincinin yançısı,
Minel dəniz, mən dənizin damcısı,
At belində qız su kimi oynağan.

***

-Qız, sən bunca gözəlliyin şahısan,
Yerinc şahın hər bir yerdə yançısı.
Mən Tuncərəm, Manay şahın yerinci,
Yerinc şahın hər bir yerdə yançısı.

Biz bir soylu, bir Minelli diyardan,
Köklərimiz Üstüağdan, Bacardan,
Bir istəkdən, bir diləkdən tapardan,
Yerinc şahın hər bir yerdə yançısı.

Belə görən səni, sənə vurular,
İçdən yanar, çöldən solub saralar,
Dağ olsa da qabağında qırılar,
Yerinc şahın hər bir yerdə yançısı.

İstəyirsən gedək ova yenidən,
Görüm necə ox atırsan, Günay, sən,
Biz yayınaq qoruncların gözündən,
Yerinc şahın hər bir yerdə yançısı.

-Mənəm yerinc, sən deyilsən, ay igid,
Yerinc oğul, bacı, qardaş olmalı,
Sən gəlibsən, sən də mənim yançım* ol,
Yerinc oğul, bacı, qardaş olmalı.

Çapıb gedək Manay şahın yanına,
Məni niyə yaraşdırmır adına,

Gedək baxaq bu işlərin ardına,
Yerinc oğul, bacı, qardaş olmalı.

-Yerinc sənsən, mən də sənə yardımçı,
Sənsiz mən də, Manay şah da yarımçıq,
Sən dağ olsan, mən də sənə yapıncı,
Yerinc oğul, bacı, qardaş olmalı.

**Müavin*

Gənc olsan da dilin, boyun, buxunun,
Sən yerinc ol, mən də sənin yaxının,
Bu saymazlıq, gözəl, mənə toxunur,
Yerinc oğul, bacı, qardaş olmalı.

***

Qız çevrilib bir də baxdı Tuncərə,
Bu dirrikdə hamı kimin kimidir.
Bunu bacım başçı qoyub üstümə,
Bu dirrikdə hamı kimin kimidir.

-Bəyənmirəm mən bunu da, onu da,
Bacı bunca bacısını unudar?
Hər gəlişin başlanğıcı, sonu var,
Bu dirrikdə hamı kimin kimidir.

-Bura qurdlar, yırtıcılar oylağı,
Bura yığım, satqı, gəlir qaynağı,
Var hamının yeri-yurdu, oylağı,
Hər gəlişin başlanğıcı, sonu var.

Bir baş bilən olmalısan elə sən,
Burda çətin baş çıxara biləsən,
Yan adam tək düşəcəksən dilə sən,
Bu dirrikdə hamı kimin kimidir.

***

-Mənə Manay tapşırıbdır bu işi,
Təkbaşına iş çətin ki, baş tuta,
Mənə yardım əli uzat, Günay qız,
Təkbaşına iş çətin ki, baş tuta.

Soy-kökümün yeni açmış çiçəyi,
Ağüzelin göz oxşayan göyçəyi,
Vurulmuşam sənə səni görcəyin,
Təkbaşına iş çətin ki, baş tuta.

Sən yanımda olsan, bil ki, bir şaham,
Özgə gərək deyil mənə bir daha,
Başev olar mənə sənsiz bir kaha,
Təkbaşına iş çətin ki, baş tuta.

Buyuruğun göstərişdir hamıya,
Sənin ilə hamı məni tanıyar.
Üz döndərsən məndən, könlüm qanıyar,
Təkbaşına iş çətin ki, baş tuta.

***

Gedə-gedə danışırdı tanışlar,
Unudulmur ilk tanışlıq, ilk görüş,
Deyişmələr, gülüşmələr, küsülər,
Unudulmur ilk tanışlıq, ilk görüş.

Çöl toyuğu pırıltısı koldadır,
Uçar suyun xarıltısı soldadır,
Busan qurdun hənirtisi daldadır,
Unudulmur ilk tanışlıq, ilk görüş.

Yaşıl yalın "gəl-gəl" deyən çəkimi,
Daş üstündə mamırların pərçimi,
Qayaların lay-lay, qat-qat biçimi,
Unudulmur ilk tanışlıq, ilk görüş.

İkisi də əl tutmaqdan çəkinir,
Söz verməkdən, söz atmaqdan çəkinir,
Dönüb dala qayıtmaqdan çəkinir,
Unudulmur ilk tanışlıq, ilk görüş.

***

Uzaq düşdük, dönək yenə ovlağa,
Ovlayanlar, ovlananlar bir olur,
Ovçuların qışqırığı, hoydusu,
Ovlayanlar, ovlananlar bir olur.

Dovşan, qaban, cüyür, toyuq vurulub,
Qan quruyub, dəri üstə qaralıb,
Günbatan yer qarış-qarış daralır,
Ovlayanlar, ovlananlar bir olur.

Tuncərin də ovu Ağüz Günaydır,
Qız sevgisi, ev diləyi qolaydır,
Sevgi göy yal, dar cığırlar dolaydır,
Ovlayanlar, ovlananlar bir olur.

Yerinc gəlir, yançısı da yanında,
Bir vurğunluq duyur Tuncər qanında.
Çox tutum var bu görüşün sonunda,
Ovlayanlar, ovlananlar bir olur.

***

Yerinc evi bər-bəzəkli, işıqlı,
El-obanın ocaq yeri yerincev,
Ağsaqqallar oturublar yan-yana,
El-obanın görüş yeri yerincev.

Çiyinlərdə xırda qızıl qotazlar,
Döşəmədə zolaq-zolaq palazlar,
Oturublar gülər üzlü konazlar,
El-obanın görüş yeri yerincev.

Günay qız da yançı gəlib Tuncərə,
Birləşiblər danışıqda son kərə,
Qızla oğlan çatıb dolğun yetərə,
El-obanın görüş yeri yerincev.

Ağsaqqallar baxır, baxır, qımışır,
Düşüncələr alınlarda qarışır,
Hamı sonda bu gedişlə barışır,
El-obanın görüş yeri yerincev.

***

-Deyənlər var, o doğulub meşədə,
-Adam harda doğulsa da adamdır.
-Qurd içində qurd südüylə boy atıb,
-Adam harda doğulsa da adamdır.

-Onu atıb Məniş adlı birisi,

Hindlilərin, həbəşlərin yerlisi,
Tapıb, qapıb çöldə bir qurd sürüsü,
Adam harda doğulsa da adamdır.

-Deyənlər var itə dönüb, itləşib,
Qurdlar ilə oynaqlayıb, cütləşib,
Qurdlar kimi qancıllaşıb, sərtləşib,
Adam harda doğulsa da adamdır.

-Görən igid qurd dilini anlayır?
-Həm ulayır, həm kişnəyir, banlayır,
-Az deyinin, özgəsini danlayın,
Adam harda doğulsa da adamdır.

***

-Nə deyirsən buna?
-Dişim ağrayır.
-Qurd yeyən diş çox çətin ki sağala,
Qurd yeyibsə, bir it bağla, qurd qaçar,
Qurd yeyən diş çox çətin ki sağala.

Bir dişim var, o da bir az laxlayır,
Gəl it kimi səni ora bağlayım.
Diş çürüdən qurdun gücün yoxlayım,
Qurd yeyən diş çox çətin ki sağala.

-Bağla, ancaq mən qorxuram, ay balam,
Qurd görəndə mən özümü bulayım,
-Çox axmaqsan, mən axmağam, sən adam,
Qurd yeyən diş çox çətin ki sağala.

Atmacalar, göynəçələr gərnəşir,
Acı sözlər bir-birinə dirəşir,
Tuncər belə Ağüzellə görüşür,
Qurd yeyən diş çox çətin ki sağala.

***

Keçmişimiz, soy-kökümüz Turərdir,
Köksüz heç nə qala bilməz torpaqda,
Bu ölkəyə o, Mindiyar ad qoyub,
Köksüz heç nə qala bilməz torpaqda.

Hamı bilsin, mən bu elin oğluyam,
Həm atama, həm anama bağlıyam.
Elsiz, yurdsuz dibdaşından laxlayar,
Köksüz heç nə qala bilməz torpaqda.

İnnən belə Günay mənim yançımdır,
İşdə, gücdə yerinc, evdə bacımdır,
Kim ki ona baş əymədi, qancıldır,
Köksüz heç nə qala bilməz torpaqda.

İndi gəlin çətinlikdən danışaq,
Nə yerdədir-deyin taxıl, yal-yaraq,
Hər bir işdə gərək el-el bir olaq,
Köksüz heç nə qala bilməz torpaqda.

***

-Yerinc gələn Tuncərimiz sağ olsun,
Necə desən elə olar tutduğun.
Yer işinə mənəm baxan – Qalqonaq,
Necə desən elə olar tutduğun.

Bu il taxıl qalınc-qalınc bolcadır,
Bağlar dolu alma, armud, alçadır,
Üzümüzü ağ eləyən yoncadır,
Necə desən elə olar tutduğun.

Keçən ilin qıtlığını addadıq,
Quraqlığın kol-kosunu oddadıq;
Yoxsulluğun dizlərini qatdadıq,
Necə desən elə olar tutduğun.

Neçə kəndi Daşqır çapdı, sil-süpür,
Qalınclarda qoymadılar bir çöpü,
Nə basdırma, nə ət, nə də yağ, kürü,
Necə desən elə olar tutduğun.

***

-Yerinc gələn Tuncərimiz sağ olsun,
Yolsuz gələn yolla çolaq qayıdar,
Yal-yarağa baxan mənəm, Qurdqayıt,
Yolsuz gələn yolla çolaq qayıdar.

Beş yol olub burda Daşqır basqını,
Öz qanında üzdürmüşük quzğunu,
Qoymamışıq kəndə düşə qırğını,
Yolsuz gələn yolla çolaq qayıdar.

Quruçayda önlərinə çıxmışıq,
Qansızları iki yandan sıxmışıq,
Od vurmuşuq, hamısını yaxmışıq,
Yolsuz gələn yolla çolaq qayıdar.

Bizə gərək üç min atlı, yaraqlı,
Naxır, sürü güdən əli çomaqlı,
Acıqanı qovan yüngül ayaqlı,
Yolsuz gələn yolla çolaq qayıdar.

***

-Yerinc gələn Tuncərimiz sağ olsun,
Özbaşına qoymaq olmaz daşı da,
Mən iç işə baxan Toxdaq oğluyam,
Özbaşına qoymaq olmaz daşı da.

Altı kənddən el daşınır Arana,
İstəmirlər savaş-dalaş yarana,
Daşqır çapır kəndi, qatır al qana,
Özbaşına qoymaq olmaz daşı da.

Yer dəyişən, qız qaçıran çoxalıb,
Dirəşmələr artıb, üzə ağ olub,
Yerincevlə Başev tez-tez lağ olur,
Özbaşına qoymaq olmaz daşı da.

Buyuruq ver, Daşqırları əzək biz,
Çapqınçının yollarını kəsək biz,
Yurd boyunca taxıl əkək, gəzək biz,
Özbaşına qoymaq olmaz daşı da.

***

-Yerinc gələn Tuncərimiz var olsun,
Gücə gücdür, qana qandır, öcə öc.
Mən ağsaqqal bir qocayam, Al kişi,
Gücə gücdür, qana qandır, öcə öc.

Köklərimiz yaxşı deyib öyüdü,

Vermə suyu, qurut bunca söyüdü,
Sağ qalırsa qancıl, bir də qayıdır,
Gücə gücdür, qana qandır, öcə öc.

Qan düşübsə, qan yolunu seç deyib,
Qan tökənin al qanını iç deyib,
Qonşun pisdir, ordan yığış, köç deyib,
Gücə gücdür, qana qandır, öcə öc.

Yaraq verin, öndə gedim, at çapım,
Acıqanın yuvasını mən yapım,
Gözlərinin bəbəyindən od qapım,
Gücə gücdür, qana qandır, öcə öc.

***

-Yerinc gələn Tuncərimiz sağ olsun,
Acıqanı bağışlamaq ağırdır.
Mən el qızı yeniyetmə Günayam,
Acıqanı bağışlamaq ağırdır.

Min illərdir bizi çapıb soyurlar,
Özlərini başlar başı sayırlar,
Daraşıbdır Mindiyara çayırlar,
Acıqanı bağışlamaq ağırdır.

Manay şahın göstərişi verilsin,
Vuruşmanın yır-yığışı görülsün,
Acıqanlar yer üzündən sürülsün,
Acıqanı bağışlamaq ağırdır.

Mən yançıyam, sənə bağlı el qızı,
Mən bu yolda qılıncçıyam ən azı,
Alnımdaca bu sevgidən var yazı,
Acıqanı bağışlamaq ağırdır.

Ağüzelli Günayla Daşqırların
vuruş söyləncі

Ağsaqqallar, ağbirçəklər qımışdı,
Sağ ol sözü, elə var ol deməkdir,
Həm ceyrandı, həm də qaplan Günay qız,
Sağ ol sözü elə var ol deməkdir.

Tuncər dedi:-Çıxım yurda mən özüm,
Göz ürəyi inandıran güzgüdür.
İnanıram siz deyənə, gözdə var,
Göz ürəyi inandıran güzgüdür.

Mən istəklim Günay qızı anladım,
Acıqana basqı gəlmək qanladır,
Çox gözəldir bu gənc qızın anlağı,
Göz ürəyi inandıran güzgüdür.

Deyin atlar yəhərlənsin, çullansın,
Ora öncə iki atlı yollansın,
Zirvələrdə gur ocaqlar qalansın,
Göz ürəyi inandıran güzgüdür.

***

Tuncər getdi, Günay qaldı yerində,

Daşqır dedi, yersiz gəldi, yerli, qaç.
Beş günlük yol kəsə yolla bir gündür,
Daşqır dedi, yersiz gəldi, yerli qaç.

İridaşlar altındaca qazmalar,
Qazmalarda işıltıdan asmalar,
Adam başı sümüyündən basmalar,
Daşqır dedi, yersiz gəldi, yerli, qaç.

Nə əkin var, nə ağaclıq, nə daxma,
Nə kimsəli, nə kimsəsiz, nə doğma,
Cığırlarda düyün yollar, dar boğma,
Daşqır dedi, yersiz gəldi, yerli, qaç.

Nə qadın var, nə mal-qara, nə uşaq,
Nə qapı var, nə tüstü var, nə ocaq,
Hər qazmada otdan-koldan bir qalaq,
Daşqır dedi, yersiz gəldi, yerli, qaç.

***

Daşlıqlarda gizlənmişdi acıqan,
Daş ürəyin qara daşdır yuvası,
Tuncər hələ görməmişdi onları,
Daş ürəyin qara daşdır yuvası.

Birdən çıxdı busqudakı daşqırlar,
Əli yalın, əli dolu, kim ki var,
Tuncər üstə yürüş etdi basqılar,
Daş ürəyin qara daşdır yuvası.

İşə düşdü qılınc, bizuc, ox, toppuz,
Yerdə qaldı ağüzlərdən yüz otuz,
Gələnləri parçaladı hər quduz,
Daş ürəyin qara daşdır yuvası.

Tuncər endi Gümüşatdan aşağı,
O sıyrıldı qından qılınc sayağı,
Ancaq onun burxuldu sol ayağı,
Daş ürəyin qara daşdır yuvası.

***

Tökülüşüb onu birdən tutdular,
Şəlitləyib bir qazmaya atdılar,
Gələnlərin son sayına çatdılar,
Daş ürəyin qara daşdır yuvası.

Daşlıqlardan çıxıb çapdı Gümüşat,
Sanki yeldən borc almışdı cüt qanad,
Ağüzelə üz tutmuşdu, çathaçat,
Daş ürəyin qara daşdır yuvası.

Yaralılar yem olmuşdu qurd-quşa,
Ley qonmuşdu bu daşlığa, yoxuşa,
Qan iyinə yırtıcılar yığışar,
Daş ürəyin qara daşdır yuvası.

Günay gəldi Gümüşatın belində,
Sıyırmaydı iti qılınc əlində,
"Tuncər, Tuncər" sözləri də dilində,
Daş ürəyin qara daşdır yuvası.

***

Daşqıranlar söydü, çəkdi döyüşə,
Hamı bilir, çox tələsər gecikən,

Arxasında yüz yaraqlı, dağınıq,
Hamı bilir, çox tələsər gecikən.

Günay Daşqır başçısını soruşdu,
Sonra oxla, bizuc, toppuz vuruşdu,
Atlı, atsız bir-birinə qarışdı,
Hamı bilir, çox tələsər gecikən.

Çalışırdı Daşqır tutsun bu qızı,
Daşqırlara pay versinlər Ağüzü,
Üz-üzəydi dağ başında qurd, quzu,
Hamı bilir, çox tələsər gecikən.

Daşqırbaşı gəldi, baxdı Günaya,
Saçda daraq, ağ üzdə yox bir boya,
Vurumundan titrəyirdi dağ, qaya,
Hamı bilir, çox tələsər gecikən.

***

Daşqırbaşı yaxın gəldi, baş əydi,
-Şah gələndə hamı gərək baş əyə.
Şah bacısı gözəl Günay sağ olsun,
Şah gələndə hamı gərək baş əyə.

Buyurun ki, əl saxlasın gələnlər,
Yolu tutub yaralılar, ölənlər,
Yaramazdır eli, yurdu bölənlər,
Şah gələndə hamı gərək baş əyə.

Mən Tuncəri saxlayıram qazmada,
Siz qılıncı yerə qoyun qızmadan,
Burda şah mən, bir də qaya, sis, duman,
Şah gələndə hamı gərək baş əyə.

-Şah Manaydır Mindiyara büsbütün,
Siz gözümdən uzaqlaşın, lap itin,
Tanımırıq burda yersiz hər iti,
Şah gələndə hamı gərək baş əyə.

***

Daşqırbaşı harayladı elini,
Daşdan qorxan daş dalında gizlənər,
Yola, yala daş dalından ox yağdı,
Daşdan qorxan daş dalında gizlənər.

Yırtıcılar daş dalından qalxdılar,
Günay qızın qabağına çıxdılar,
Dörd bir yandan qırov kimi yağdılar,
Daşdan qorxan daş dalında gizlənər.

Gecə düşdü, vuruş, duruş bitmədi,
Çox əlləşdi qız, Tuncərə yetmədi.
Acıqandan qan aclığı getmədi,
Daşdan qorxan daş dalında gizlənər.

Yasaq olub tutuq düşdü Günay qız,
Daşqırbaşı dedi haysız, haraysız,
Təkcə mənim olmalıdır o, yalnız,
Daşdan qorxan daş dalında gizlənər.

***

Daşqırbaşı qızı gördü vuruldu,

Göydən düşən ulduz dönüb ay olub.
Bu saç, hörük, bu üz-ağız, bu qaş-göz,
Göydən düşən ulduz dönüb ay olub.

-Ay qız, sənə kölə olum, ər olum,
Ağ alnında gül qoxuyan tər olum,
Bu dağ-daşda, el-obada bir olum,
Göydən düşən ulduz dönüb ay olub.

Buyuruq ver, qırım, çatım Daşqırı,
Acıqlanım, yansın bütün yaş-quru,
Adamlıqda eşşək kimi anqırım,
Göydən düşən ulduz dönüb ay olub.

Bu qırhaqır, çal-çap mənim işimdir,
Burda şah ol, gəl atından düş indi,
Mənə əl ver, adamlaşdır, düşündür,
Göydən düşən ulduz dönüb ay olub.

***

Günay dedi, "Qoy aldadım mən bunu",
Söz kəsərli olur hərdən qılıncdan,
-Daşqırbaşı, aldadırsan məni sən,
Söz kəsərli olur hərdən qılıncdan.

-Yox, sevmişəm səni belə görəndən,
Oynatmısan məni, ay qız yerimdən,
Gedək şah ol qazmaların birində,
Söz kəsərli olur hərdən qılıncdan.

-Elçi göndər, Ağüzelə gəl özün,
Qandan əl çək, yaxşı ər ol, al qızı,
Köç Arana, yurd-yuva et çöl-düzü,
Söz kəsərli olur hərdən qılıncdan.

-Qorxuram ki, aldadasan məni sən,
Belə olsa qurtarmazsan əlimdən,
-İnanırsan, onda gəl, öp əlimdən,
Söz kəsərli olur hərdən qılıncdan.

***

Daşqır gəldi qorxa-qorxa yaxına,
Ət aldadır tox çaqqalı, iti də.
O göz dikdi ağ əllərin ağına,
Ət aldadır tox çaqqalı, iti də.

Əl uzatdı tutsun qızın əlindən,
Ağır toppuz dəydi onun belindən,
Batdı özü öz qanının selində,
Ət aldadır tox çaqqalı, iti də.

Daşqırbaşı öldü, düşdü torpağa,
Qalanlarsa çəkildilər qırağa,
Baş əydilər igid, gözəl qonağa,
Ət aldadır tox çaqqalı, iti də.

Qorxub qızdan gətirdilər Tuncəri,
Şişmiş idi qatma ipdən əlləri,
Yaraları qorxuluydu, dəpdərin,
Ət aldadır tox çaqqalı, iti də.

***

Sevgililər qılınc çəkdi, vuruşdu,
Bir gücdədir bacı-qardaş, ər-arvad,

Ölən Daşqır, qalan Daşqır söylədi,
Bir gücdədir bacı-qardaş, ər-arvad.

Yaraqlılar qazmalandı daş ilə,
Önərləri qorudular döş ilə,
Daşqır daşı gəmirtdədi diş ilə,
Bir gücdədir bacı-qardaş, ər-arvad.

Tuncər çıxdı, dağ başından uladı,
Neçə yerdə otdan ocaq qaladı,
Qurdlar gəldi, hər bir yeri taladı,
Bir gücdədir bacı-qardaş, ər-arvad.

Qurd sürüsü ölüm oldu Daşqıra,
Çeynədilər nə var idi, ağ, qara,
Tuncərinsə əli-qolu yapyara,
Bir gücdədir bacı-qardaş, ər-arvad.

***

Günay dedi:-Qazmaları dolduraq,
Qazma qalsa, yırtıcıya yuvadır.
Yaraqlılar, qazmaları doldurun,
Qazma qalsa, yırtıcıya yuvadır.

Qayaları qarış-qarış dartdılar,
Dığırladıb qazmalara qatdılar,
İri daşlar hellətdilər, atdılar,
Qazma qalsa, yırtıcıya yuvadır.

Ağ zirvələr bürünmüşdü dumana,
Qurd sürüsü yayılmışdı ormana,
Daşqır çətin burda bir də dayana,
Qazma qalsa, yırtıcıya yuvadır.

Gün baxırdı dumanlığın dalından,
Səs gəlmirdi dağın sağı, solundan,
Tuncər, Günay baxır dağın yalından,
Qazma qalsa, yırtıcıya yuvadır.

***

Tuncər, Günay qucaqlaşıb öpüşdü,
İlk öpüşün dadı baldan dadlıdır,
Gözlərində dağ, daş bütün gül açdı,
İlk öpüşün dadı baldan dadlıdır.

Tuncər dedi:-Bax, dan yeri sökülür,
Qol-qıçımdan ağrılarım çəkilir,
Sevinc içrə gülür iki sevgili,
İlk öpüşün dadı baldan dadlıdır.

Dayanmışdı onlar yaxın, döş-döşə,
Pıçıltılar söyləyirdi "sevmişəm!"
İstəklilər döyüşdə də sevişər,
İlk öpüşün dadı baldan dadlıdır.

Günay dedi:-sənsən mənim istəyim,
Tuncər dedi:-Gözüm, dilim, diləyim,
Birisi dil, birisi dil dilçəyi,
İlk öpüşün dadı baldan dadlıdır.

***

Tuncər, Günay, yaraqlılar qayıtdı,

Aldı-basdı ucalıqdır döyüşdə,
Qurd sürüsü gözləyirdi Tuncəri,
Aldı-basdı ucalıqdır döyüşdə.

Ormanları silkələdi ulartı,
"Yerindəydi, qurd qardaşım, bu yardım",
Tuncər bunu qurd sayağı buyurdu,
Aldı-basdı ucalıqdır döyüşdə.

Toplum-toplum qayıdırdı qurd geri,
Beş il sonra görürdülər Tuncəri,
Qurd olmuşdu qardaşlığın dəyəri,
Aldı-basdı ucalıqdır döyüşdə.

Tuncər, Günay Gümüşatın belində,
Qurtarmışdı onlar qanlı ölümdən,
Keçirdilər Qobuyerin çölündən,
Aldı-basdı ucalıqdır döyüşdə.

***

Dınqır, səslən, bəzə belə yoldaşı,
Yoldaş sənə çətin gündə arxadır.
Bir sınaqdır, çətinlikdir yaranış,
Yoldaş sənə çətin gündə dayaqdır.

Bacı, qardaş döş yırtandır, yanandır,
Doğmalar da hərdən səni anandır,
Yoldaş isə acı, ağrı qanandır,
Yoldaş sənə ağır gündə gərəkdir.

Bir də gördün ara dəyib, qarışıb,
Yoldaş sənə əltut olub yanaşır,
Gücün çatsa, get, sən qurtar yoldaşı,
Yoldaş sənə çətin gündə arxadır.

Yoldaşlıqda doğru danış, açıq ol,
Yıxılanda qoru onu, ayıq ol,
Ara vuran pisə qarşı sayıq ol,
Yoldaş sənə çətin gündə arxadır.

***

-Mən Günayam, yaşım çatıb otuza,
El işində ayrı deyil qız, oğlan,
Tanrı mənə öz qolundan güc verib,
El işində ayrı deyil qız, oğlan.

Ər, ev, sevgi kəsi olsun elbirə*,
Qız oğlana dönsün, ağac dəmirə,
Yurd çevrilsin buz qazmaya, təndirə,
El işində ayrı deyil qız, oğlan.

Bacım şahdır, mənsə qorxmaz yaraqlı,
Ağüzeləm, igid köklü, budaqlı,
Yeniyetmə varam, güclü, anlaqlı,
El işində ayrı deyil qız, oğlan.

Mən sevmişəm bir igidi bu yaşda,
Yoldaş oldum onunla mən savaşda.
Mən sevirəm, qoy el bilsin bu başdan,
El işində ayrı deyil qız, oğlan.

***

Soraq tutdu bu olaydan Manay şah,
Yoxla, tanı, sonra işlət, arxalan.

Tuncər, Günay sevgisindən sevindi,
Yoxla, tanı, sonra işlət, arxalan.

Salmışdılar Daşqırları ayaqdan,
Yaxılmışdı daxma, qazma ocaqda,
Yaranmışdı dinclik, düzlük yaylaqda,
Yoxla, tanı, sonra işlət, arxalan.

**Xalq*

Ancaq Günay hələ gəncdi, konazdı,
İşdə, gücdə görümsüzdü, dayazdı,
Gördükləri, bildikləri çox azdı,
Yoxla, tanı, sonra işlət, arxalan.

Şahı hər gün düşündürən bu idi,
Keçmişləri, soy-kökləri uluydu,
Qalıncları taxıl ilə doluydu,
Yoxla, tanı, sonra işlət, arxalan.

X QAPI
Qızbal söyləncі

Soraq çatdı, Darvideldən el köçür,
Kimsəsizlik tutur köçün yerini,
Min il qabaq gəlmişdilər, getdilər,
Kimsəsizlik tutur köçün yerini.

Min illəri qoyub dalda kimsəsiz,
Hara belə, hara belə gedirsiz,
Uyğunlaşa bilmədiniz bizə siz,
Kimsəsizlik tutur köçün yerini.

Gəlmişdiniz siz meşələr yurdundan,
İri, enli, gur çayların ardından,
Yaşadınız Darvidelli adında,
Kimsəsizlik tutur köçün yerini.

Həm susuram, həm yanıram bu işə,
Maha gəlməz daha mənlə görüşə,
Nə deyərəm bunca tanış-bilişə,
Kimsəsizlik tutur köçün yerini.

***

Bir yandan da Ağqurd Alpan sevgisi,
Sevgi yaşdan asılıdır, yox, deyil.
Hər bir yaşın öz yeri var sevgidə,
Sevgi yaşdan asılıdır, yox, deyil.

Ağqurd Alpan çıxıb istək dağına,
Atılıbdır güclü axan axına,
Hər gün, hər gün bir az gəlir yaxına,
Sevgi yaşdan asılıdır, yox, deyil.

Onu necə Darvideldən çağırım,
Yerinc olmaq orda işin ağırı,
Nə olacaq görən bunun axırı,
Sevgi yaşdan asılıdır, yox, deyil.

Maha məni haradasa aldadır,
Gözlənilməz bir olaydır, daldadır,